

AKTUALIZACJA GMINNEGO PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA W ORNONTOWICACH NA LATA 2013-2016 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2017-2020

**Zespół projektowy:
mgr Paweł Czupryn
mgr Ludwik Gabryś**

ORNONTOWICE, 2012

Spis treści:

1. Wstęp	5
1.1. Cel i zakres opracowania	5
1.2. Opis przyjętej metodyki	6
2. Charakterystyka Gminy	7
2.1. Położenie	7
2.2. Demografia	7
2.3. Budowa geologiczna	8
2.4. Warunki klimatyczne	8
2.5. Wody powierzchniowe i podziemne	9
2.6. Gleby	9
2.7. Gospodarka ziemią – rolnictwo	10
3. Założenia programu	11
3.1. Uwarunkowania zewnętrzne	11
3.1.1. Uwarunkowania wynikające z polityki ekologicznej państwa.....	11
3.1.2. Uwarunkowania wynikające z polityki ekologicznej województwa.....	12
3.1.3. Uwarunkowania wynikające z polityki ekologicznej powiatu.....	14
3.2. Uwarunkowania wewnętrzne.....	15
4. Dotychczasowa realizacja Programu Ochrony Środowiska	15
5. Polityka ochrony środowiska w Gminie	17
5.1. Gospodarka wodno-ściekowa	17
5.1.1. Charakterystyka stanu aktualnego.....	17
5.1.2. Cele krótkookresowe	19
5.1.3. Cele średniookresowe	20
5.1.4. Strategia realizacji celów	20
5.2. Ochrona powierzchni ziemi i gleby.....	21
5.2.1. Charakterystyka i ocena aktualnego stanu	21
5.2.2. Cele krótkookresowe	24
5.2.3. Cele średniookresowe	24
5.2.4. Strategia realizacji celów	24
5.3. Ochrona powietrza.....	25
5.3.1. Charakterystyka stanu aktualnego.....	25
5.3.2. Cele krótkookresowe	29
5.3.3. Cele średniookresowe	29
5.3.4. Strategia realizacji celów	29
5.4. Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym	30
5.4.1. Charakterystyka i ocena aktualnego stanu	31
5.4.2. Cele krótkookresowe	32
5.4.3. Cele średniookresowe	32
5.4.4. Strategia realizacji celów	32
5.5. Ochrona przed hałasem.....	32
5.5.2. Identyfikacja problemów w zakresie ochrony przed hałasem.....	34
5.5.3. Cel średniookresowy	34
5.5.4. Strategia realizacji celu.....	34
5.6. Ochrona przyrody	35
5.6.1. Charakterystyka i ocena aktualnego stanu	35
5.6.2. Cele krótkookresowe	36
5.6.3. Cele średniookresowe	37
5.6.4. Strategia realizacja celów	37
5.7. Gospodarka odpadami.....	38
5.7.1. Stan aktualny.....	38
5.7.1. Cele krótkookresowe	39

5.7.2. Cele średniookresowe	39
5.7.3. Strategia realizacji celów.	39
5.8. Edukacja ekologiczna	39
5.8.1. Charakterystyka stanu aktualnego.....	43
5.8.2. Cele średniookresowe	44
5.8.3. Strategia realizacji celów	44
6. Plan operacyjny.....	44
6.1. Wprowadzenie	44
6.2. Kryteria wyboru przedsięwzięć.....	45
6.3. Lista przedsięwzięć.....	45
7. Wdrażanie i monitoring programu.....	47
7.1. Działania polityki ochrony środowiska	47
7.2. Kontrola oraz dokumentacja realizacji programu.....	48
8. Analiza uwarunkowań finansowych Gminy.....	50
8.1. Potencjalne źródła finansowania przedsięwzięć inwestycyjnych	50
8.1.1. Fundusze krajowe	50
8.1.2. Fundusze Unii Europejskiej	53
9. Streszczenie w języku niespecjalistycznym.....	65
10. Bibliografia.....	67

Spis tabel:

Tabela 1. Średnie miesięczne temperatury w latach 1961-1991.	8
Tabela 2. Średnie miesięczne opady w latach 1961-1991.....	9
Tabela 3. Wyniki badań wód z sieci wodociągowej.....	18
Tabela 4. Jakość wód podziemnych JCWPd nr 133.....	18
Tabela 5. Parametry charakteryzujące glebę na terenie powiatu mikołowskiego.....	23
Tabela 6. Rodzaje oraz źródła zanieczyszczeń powietrza.....	25
Tabela 7. Klasyfikacja strefy śląskiej pod względem zanieczyszczeń powietrza, cel: ochrona zdrowia.	26
Tabela 8. Klasyfikacja strefy śląskiej pod względem zanieczyszczeń powietrza, cel: ochrona roślin. ..	26
Tabela 9. Średnie stężenie zanieczyszczeń na terenie Ornontowic w 2011.	27
Tabela 10. Przeciętny skład spalin silnikowych (w % objętościowo).	28
Tabela 11. Wyniki pomiarów promieniowania niejonizującego (stan na rok 2011).....	31
Tabela 12. Pomniki przyrody na terenie Gminy Ornontowice.	35
Tabela 13. Dane o leśnictwie na terenie Gminy Ornontowice (stan na 31.XII.2011r).	36
Tabela 14. Ilość odpadów zebranych w sposób selektywny (stan na rok 2011).	38
Tabela 15. Lista zadań przeznaczonych do realizacji w ramach planu operacyjnego na lata 2013-2020.	45
Tabela 16. Proponowany system finansowania wyznaczonych zadań w latach 2013-2020.	59
Tabela 17. Harmonogram realizacji zadań w latach 2013-2020.	62

1. Wstęp.

1.1. Cel i zakres opracowania.

Aktualizacja „Gminnego Programu ochrony środowiska w Ornontowicach na lata 2013-2016 z perspektywą na lata 2017-2020” jest podstawowym narzędziem prowadzenia polityki ekologicznej na terenie Gminy. Według założeń, przedstawionych w niniejszym opracowaniu, opracowanie programu doprowadzi do poprawy stanu środowiska naturalnego, efektywnego zarządzania środowiskiem, zapewni skuteczne mechanizmy chroniące środowisko przed degradacją, a także stworzy warunki dla wdrożenia wymagań obowiązującego w tym zakresie prawa.

Opracowanie jakim jest *Program Ochrony Środowiska* określa politykę środowiskową, a także wyznacza cele i zadania środowiskowe oraz szczegółowe programy zarządzania środowiskowego, które odnoszą się do aspektów środowiskowych, usystematyzowanych według priorytetów.

Podczas tworzenia opracowania, przyjęto założenie, iż powinno ono spełniać rolę narzędzia pracy przyszłych użytkowników, ułatwiającego i przyspieszającego rozwiązywanie zagadnień, będących zagadnieniami techniczno-ekonomicznymi, związanymi z przyszłymi projektami.

Sporządzona aktualizacja zawiera między innymi rozpoznanie aktualnego stanu środowiska w gminie, przedstawia propozycje oraz opis zadań, które niezbędne są do kompleksowego rozwiązania problemów związanych z ochroną środowiska. Program wspomaga dążenie do uzyskania w gminie sukcesywnego ograniczenia negatywnego wpływu na środowisko źródeł zanieczyszczeń, ochronę i rozwój walorów środowiska oraz racjonalne gospodarowanie z uwzględnieniem konieczności ochrony środowiska. Stan docelowy w tym zakresie nakreśla *Program Ochrony Środowiska*, a dowodów jego osiągnięcia dostarcza ocena efektów działalności środowiskowej, dokonywana okresowo (co 2 lata). Struktura opracowania obejmuje omówienie kierunków ochrony środowiska w gminie w odniesieniu m.in. do gospodarki wodno-ściekowej, gospodarki odpadami, ochrony powierzchni ziemi i gleb, ochrony powietrza, ochrony przed hałasem, ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym, ochrony przyrody, edukacji ekologicznej, z podaniem ich charakterystyki, oceną stanu aktualnego i stanu docelowego umożliwiając tym samym identyfikację potrzeb w tym zakresie. Identyfikacja potrzeb Gminy w zakresie ochrony środowiska, w odniesieniu do obowiązujących w kraju przepisów prawnych i regulacji prawnych Unii Europejskiej, polega na sformułowaniu celów krótkookresowych (do 2016 roku) i średniookresowych (do 2020 roku) oraz strategii ich realizacji. Na tej podstawie opracowywany jest plan operacyjny, przedstawiający listę przedsięwzięć jakie zostaną zrealizowane na terenie Gminy do roku 2020.

1.2. Opis przyjętej metodyki.

Obowiązek wykonania *Programu Ochrony Środowiska* wynika z Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo Ochrony Środowiska (Dz. U. z 2008 r., nr 25, poz. 150, z późn. zm.), a w szczególności:

„Art. 17. 1. Organ wykonawczy województwa, powiatu i Gminy, w celu realizacji polityki ekologicznej państwa, sporządza odpowiednio wojewódzkie, powiatowe i gminne programy ochrony środowiska, uwzględniając wymagania, o których mowa w art. 14.

2. Projekty programów ochrony środowiska podlegają zaopiniowaniu przez:

a) ministra właściwego do spraw środowiska – w przypadku projektów wojewódzkich programów ochrony środowiska;

b) organ wykonawczy województwa – w przypadku projektów powiatowych programów ochrony środowiska;

c) organ wykonawczy powiatu – w przypadku projektów gminnych programów ochrony środowiska.

Art. 18. 1. Programy, o których mowa w art. 17 ust. 1, uchwała odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu albo rada Gminy.

Z wykonania programów organ wykonawczy województwa, powiatu i Gminy sporządza co 2 lata raporty, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie Gminy.”

Ustawa – Prawo ochrony środowiska nie określa treści i zakresu programu ochrony środowiska, zwraca jednak uwagę (art. 17 pkt. 1), by uwzględniał on wymagania zawarte w art. 14 wynikające z polityki ekologicznej państwa:

„Art. 14. 1. Polityka ekologiczna państwa, na podstawie aktualnego stanu środowiska, określa w szczególności:

- cele ekologiczne,*
- priorytety ekologiczne,*
- poziomy celów długoterminowych*
- rodzaj i harmonogram działań proekologicznych,*
- środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe.”*

Politykę ekologiczną państwa przyjmuje się na 4 lata, z tym że przewidziane w niej działania w perspektywie obejmują kolejne 4 lata.

Aktualizacja „*Gminnego Programu ochrony środowiska w Ornontowicach na lata 2013-2016 z perspektywą na lata 2017-2020*” została opracowana zgodnie z założeniami *Polityki Ekologicznej Państwa*.

2. Charakterystyka Gminy

2.1. Położenie

Gmina Ornontowice jest gminą wiejską położoną w środkowej części województwa śląskiego, w powiecie mikołowskim. Zajmuje ona północno-zachodnią część tego powiatu. Leży 15 km od Gliwic w granicach dawnego Rybnickiego Okręgu Przemysłowego. Ornontowice od północy graniczą z Gminą Gierałtowiec i Miastem Knurów, od południa z miastem Orzesze, od wschodu z miastem Mikołów natomiast od zachodu z gminą Czerwionka-Leszczyny. Ornontowice leżą na terenie Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego i nazywane są gminą wiejsko-przemysłową.

Rysunek 1. Położenie Gminy Ornontowice na tle powiatu.

Źródło: www.osp.org.pl

2.2. Demografia

Liczba ludności Gminy Ornontowice wynosi 5822 osoby (stan na 31. XII.2011) z czego 2887 stanowią mężczyźni a 2935 kobiety. Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego powierzchnia Gminy wynosi 1545 ha czyli 15,4 km² co daje gęstość zaludnienia 376 osoby na km².

2.3. Budowa geologiczna

Gmina Ornontowice jest położona w obrębie niecki górnośląskiej a dokładniej w jej północno-zachodniej części. Niecka górnośląska jest częścią większego utworu geologicznego zwanego strukturą śląsko-morawską. Podłoże Gminy tworzą utwory trzeciorzędowe, czwartorzędowe oraz starsze pochodzące z triasu i karbonu. Czwartorzęd można podzielić na okresy: plejstocen oraz trwający do dziś holocen. Osady pochodzące z tego okresu występują na całym obszarze Gminy z wyjątkiem jej południowej części. Reprezentują je piaski i żwiry wodnolodowcowe oraz gliny zwałowe. Osady pochodzące z trzeciorzędu zalegają na osadach triasowych bądź karbonowych. Można do nich zaliczyć ropy margliste oraz ropy gipsowe z wkładkami z innych skał. Lokalnie na terenie Gminy Ornontowice można napotkać osady triasowe. Tworzą je ropy i piaskowce margliste. Najstarsze utwory geologiczne występujące na terenie Gminy powstały w karbonie. W właśnie w warstwach karbońskich Ornontowic są zlokalizowane złoża węgla kamiennego jako kopaliny głównej oraz metanu jako kopaliny towarzyszącej. Występują one w postaci warstw orzeskich i rudzkich. Zaleganie warstw karbońskich ma charakter monoklinalny pocięty przez uskoki.

Surowce mineralne

Na terenie Gminy Ornontowice występują udokumentowane i eksploatowane pokłady węgla oraz towarzyszące im złoża metanu. Istnieją tu trzy obszary górnicze:

- Obszar górniczy „Ornontowice I”
- Obszar górniczy „Łaziska II”,
- Obszar górniczy „Dębieńsko”,

2.4. Warunki klimatyczne

W Gminie Ornontowice przeważają wiatry zachodnie (21% dni w roku) i południowo-zachodnie (20% dni w roku). Zdecydowanie rzadszym zjawiskiem są wiatry północne (6,3% dni w roku) oraz południowe (6,5% dni w roku). Najczęściej prędkość wiejących wiatrów nie przekracza 5 m/s. Na podstawie średnich temperatur w latach 1961-1991 można stwierdzić, że, najniższe temperatury na terenie Gminy występują w grudniu, styczniu i lutym a najwyższe w czerwcu, lipcu i sierpniu. Średnie miesięczne temperatury zestawiono w tabeli.

Tabela 1. Średnie miesięczne temperatury w latach 1961-1991.

Miesiąc	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
T[°C]	-2,7	-1,1	2,8	7,9	13,0	15,9	17,3	16,9	13,3	8,8	3,5	-0,7

Źródło: UG Ornontowice

Średnia roczna suma opadów na terenie Ornontowic wynosi 772,9 mm. Największa ilość opadów przypada na lipiec i wynosi 96,7 mm natomiast najmniejsza na luty – 44,3 mm). Średnie miesięczne sumy opadów zestawiono w tabeli.

Tabela 2. Średnie miesięczne opady w latach 1961-1991.

Miesiąc	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
mm	48,7	44,3	44,9	56,2	81,3	94,3	96,7	86,2	62,1	47,7	55,5	55,1

Źródło: UG Ornontowice

2.5. Wody powierzchniowe i podziemne

Wody powierzchniowe

Teren Gminy Ornontowice prawie w całości znajduje się na obszarze należącym do zlewni rzeki Kłodnicy. Niewielka, południowo-zachodnia część Gminy należy natomiast do zlewni rzeki Bierawki. Obie są częścią systemu rzecznej Odry. Największym oraz najważniejszym powierzchniowym ciekim wodnym płynącym przez Ornontowice jest Potok Ornontowicki, który zaczyna swój bieg w południowej części Gminy. Jego koryto jest częściowo uregulowane i zarurowane. Wraz ze swoimi dopływami (Potok Od Solarni, Potok Łąkowy, Potok Leśny, Potok Bekszański oraz Potok Z Bujakowa) tworzy sieć odwadniającą teren Gminy Ornontowice. Zlewnia Potoku Ornontowickiego jest zlewnią III rzędu, natomiast zlewnie jego dopływów oddzielone są wododziałami IV i V rzędu.

Na terenie Gminy Ornontowice znajdują się także powierzchniowe zbiorniki wód stojących. Większość z nich została utworzona przez ludzi dla celów przemysłowych. Można do nich zaliczyć niewielkie osadniki wód deszczowych i dołowych na terenie zakładu JSW S.A. KWK „Budryk”, staw znajdujący się w Parku w Ornontowicach czy zbiornik na Potoku Od Solarni.

Wody podziemne

Wody podziemne na terenie Gminy Ornontowice występują w trzech piętrach wodonośnych: karbońskim, triasowym oraz czwartorzędowym. Wody w poziomie karbońskim związane są z piaskowcami warstw orzeskich. Wodonośność tych utworów jest spowodowana ich szczelinowatym charakterem, który maleje wraz ze wzrostem głębokości warstwy. Wody występujące karbońskim piętrze wodonośnym są wodami szczelinowymi o charakterze reliktowym. Wody w warstwach triasowych związane są z piaskowcami lub osadami marglisto-wapiennymi. Mają one charakter subartezyjski. Wody czwartorzędowego poziomu wodonośnego są związane z występowaniem przepuszczalnych osadów pochodzących z tego właśnie okresu. Warstwa ta może być zasilana przez wody opadowe docierające do piętra wodonośnego poprzez infiltrację.

2.6. Gleby

Na wytworzenie się gleb największy wpływ ma budowa geologiczna terenu oraz występujące w podłożu skały. Spora różnorodność budowy skalnej podłoża Gminy Ornontowice doprowadziła do wytworzenia się różnorodnych gleb. Na czwartorzędowych utworach piaszczystych, ilastych i pyłowych powstały gleby pseudobielicowe i brunatne. W obrębie występowania dolin rzecznych, w wyniku nagromadzenia się materiału naniesionego przez

cieki wodne, wytworzyły się brunatne mady pyłowe i gliniaste. Na północy Gminy można napotkać także piaski słabo gliniaste.

2.7. Gospodarka ziemią – rolnictwo

Gmina Ornontowice jest gminą wiejską. Prawie połowę obszaru Gminy stanowią gleby użytkowane rolniczo. Należą one głównie do kompleksu pszennego dobrego, żytniego dobrego oraz żytniego słabego o klasie bonitacyjnej od III do V. Nadają się one do uprawiania różnego rodzaju roślin uprawnych do których zaliczyć można pszenicę, owies czy ziemniaki. Jak wynika z danych GUS (stan na rok 2005) struktura zagospodarowania ziemi przedstawia się następująco:

- Powierzchnia użytków rolnych ogółem wynosi 972 ha;
- Powierzchnia gruntów ornych ogółem wynosi 768 ha;
- Powierzchnia sadów ogółem wynosi 37 ha;
- Powierzchnia łąk ogółem wynosi 70 ha;
- Powierzchnia pastwisk ogółem wynosi 97 ha;
- Lasy i grunty leśne ogółem stanowią 397 ha;
- Pozostałe grunty i nieużytki ogółem wynoszą 141 ha.

3. Założenia programu.

3.1. Uwarunkowania zewnętrzne.

Aktualizacja „Gminnego programu ochrony środowiska w Ornontowicach na lata 2013-2016 z perspektywą na lata 2016-2020” powinna być zgodna z następującymi dokumentami strategicznymi szczebla krajowego, wojewódzkiego oraz powiatowego:

- „Polityką Ekologiczną Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016”,
- „Krajowym Programem Ochrony Środowiska, Wojewódzkim Programem Ochrony Środowiska dla województwa śląskiego, Powiatowym Programem Ochrony Środowiska dla powiatu mikołowskiego”
- „Krajowym Planem Gospodarki Odpadami, Wojewódzkim Planem Gospodarki Odpadami dla województwa śląskiego,
- „Programem Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032, Wojewódzkim Program Usuwania Azbestu z terenu województwa śląskiego do roku 2032, „Strategią Rozwoju Województwa Śląskiego na lata 2000 -2020”,

3.1.1. Uwarunkowania wynikające z polityki ekologicznej państwa.

Polityka Ekologiczna Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016:

Główne cele wynikające z polityki ekologicznej państwa dotyczące Gminy Ornontowice:

1. W zakresie poprawy jakości środowiska:

- osiągnięcie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych poprzez uporządkowanie gospodarki ściekami komunalnymi oraz zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń pochodzących ze źródeł rozproszonych, trafiających do wód wraz ze spływami powierzchniowymi,
- spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza,
- minimalizacja zagrożenia mieszkańców Gminy ponadnormatywnym hałasem,
- wprowadzenie kompleksowego systemu gospodarowania odpadami komunalnymi.

2. W zakresie ochrony dziedzictwa przyrodniczego:

- zachowanie różnorodności biologicznej i ochrona krajobrazu,
- utrzymanie i rozwój terenów zielonych,

3. W zakresie zrównoważonego wykorzystania materiałów, wody i energii:

- wprowadzanie nowoczesnych technologii w przemyśle i energetyce w celu zmniejszenia wodochłonności, materiałochłonności, energochłonności i odpadowości produkcji oraz redukcji emisji zanieczyszczeń do środowiska,
- wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.

4. W zakresie zadań systemowych:

- zapewnienie włączenia celów ochrony środowiska do ustaleń zawartych we wszystkich dokumentach strategicznych i przeprowadzenia oceny skutków ekologicznych ich realizacji przed ich zatwierdzeniem,

- upowszechnienie Systemów Zarządzania Środowiskowego,
- zagwarantowanie szerokiego dostępu do informacji o środowisku i jego ochronie,
- współpraca z sąsiednimi gminami.

3.1.2. Uwarunkowania wynikające z polityki ekologicznej województwa.

Wojewódzki Program Ochrony Środowiska dla województwa śląskiego.

Główne cele wynikające z WPOŚ dotyczące Gminy Ornontowice.

CEL NADRZĘDNY: Rozwój gospodarczy przy poprawie stanu środowiska naturalnego na terenie województwa.

Cele długo i krótkoterminowe:

1) Zasoby Wodne.

a) Cel długoterminowy do roku 2018 (cel strategiczny):

- Przywrócenie wysokiej jakości wód powierzchniowych oraz ochrona jakości wód podziemnych i racjonalizacja ich wykorzystania.

b) Cele krótkoterminowe do roku 2013:

- Stworzenie zintegrowanego systemu zarządzania gospodarką wodną na terenie województwa śląskiego.
- Zapewnienie dobrej jakości wody pitnej oraz ochrona jej ujęć.
- Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych.
- Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi.
- Zwiększenie retencji w zlewniach oraz zapobieganiem skutkom wezbrań powodziowych.

2) Powietrze atmosferyczne.

a) Cele długoterminowe do roku 2018 (cel strategiczny):

- Kontynuacja działań związanych z poprawą jakości powietrza oraz ograniczenie zużycia energii i wzrost wykorzystywania energii z odnawialnych źródeł.

b) Cele krótkoterminowe do roku 2013:

- Opracowanie i skuteczna realizacja Programów służących ochronie powietrza.
- Spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza poprzez ograniczenie emisji ze źródeł powierzchniowych, liniowych i punktowych .
- Ograniczanie zużycia energii oraz zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.
- Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców w zakresie ochrony powietrza.

3) Hałas.

a) Cele długoterminowe do roku 2018 (cel strategiczny):

- Zmniejszenie uciążliwości hałasu dla mieszkańców województwa śląskiego i środowiska poprzez obniżenie jego natężenia do poziomów obowiązujących standardów.

b) Cele krótkoterminowe do roku 2013:

- Monitoring narażenia mieszkańców województwa na ponadnormatywny hałas.
- Ograniczenie uciążliwości akustycznej dla mieszkańców.

4) Pola elektromagnetyczne.

a) Cele długoterminowe do roku 2018 (cel strategiczny):

- Ochrona przed polami elektromagnetycznymi.

b) Cele krótkoterminowe do roku 2013:

- Monitoring poziomów pól elektromagnetycznych.

5) Zapobieganie powstawaniu poważnych awarii przemysłowych.

a) Cele długoterminowe do roku 2018 (cel strategiczny):

- Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii przemysłowych oraz minimalizacja ich skutków.

b) Cele krótkoterminowe do roku 2013:

- Zmniejszenie zagrożenia oraz minimalizacja skutków w przypadku wystąpienia awarii.
- Zapewnienie bezpiecznego transportu substancji niebezpiecznych.
- Wykreowanie właściwych zachowań społeczeństwa w sytuacji wystąpienia zagrożeń środowiska z tytułu awarii przemysłowych.

6) Ochrona przyrody.

a) Cele długoterminowe do roku 2018 (cele strategiczne):

- Zachowanie, odtworzenie i zrównoważone użytkowanie różnorodności biologicznej na różnych poziomach organizacji: na poziomie wewnątrzgatunkowym (genetycznym), gatunkowym oraz ponadgatunkowym (ekosystemowym) oraz georóżnorodności .

b) Cele krótkoterminowe do roku 2013:

- Poglębianie i udostępnianie wiedzy o zasobach przyrodniczych województwa.
- Stworzenie prawno-organizacyjnych warunków i narzędzi dla ochrony przyrody.
- Zachowanie lub odtworzenie właściwej struktury lub stanu ekosystemów i siedlisk.

7) Gospodarka odpadami.

a) Cele długoterminowe do roku 2018 (cele strategiczne):

- Minimalizacja ilości powstających odpadów, wzrost wtórnego wykorzystania i ograniczenie składowania pozostałych odpadów.

b) Cele krótkoterminowe do roku 2013:

- Wzmocnienie zarządzania, monitoringu i optymalizacja systemu gospodarki odpadami.
- Wprowadzenie regionalnego systemu gospodarki odpadami komunalnymi oraz wdrożenie i rozwój innych niż składowanie technologii zagospodarowania odpadów, w tym technologii biologicznego i termicznego przekształcania.
- Minimalizacja ilości wytworzonych odpadów oraz sukcesywne zwiększanie udziału odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne poddawanych procesom odzysku i unieszkodliwiania poza składowaniem.

8) Zasoby naturalne.

a) Cele długoterminowe do roku 2018 (cele strategiczne):

- Zrównoważona gospodarka zasobami naturalnymi.

b) Cele krótkoterminowe do roku 2013:

- Minimalizacja strat w eksploatowanych złożach oraz ochrona przed zainwestowaniem uniemożliwiającym ich eksploatację

9) Gleby użytkowane rolniczo.

a) Cel długoterminowy do 2018 roku (cel strategiczny):

- Racjonalne wykorzystywanie zasobów glebowych.

b) Cele krótkoterminowe do roku 2013:

- Inwentaryzacja i rekultywacja gleb zanieczyszczonych i zdegradowanych.
- Ochrona gleb przed erozją wodną i wietrzną.
- Przeciwdziałanie degradacji gleb przez czynniki antropogeniczne.
- Wykluczenie zabudowy, szczególnie wielkokubaturowej oraz budowy dróg związanej z podcinaniem stoków na terenach zagrożonych powstawaniem osuwisk.
- Realizacja inwestycji mających na celu stabilizację już istniejących osuwisk.

3.1.3. Uwarunkowania wynikające z polityki ekologicznej powiatu

Powiatowy Program Ochrony Środowiska dla powiatu mikołowskiego.

Główne cele wynikające z PPOŚ dotyczące Gminy Ornontowice:

Ochrona powietrza

- Kontynuacja wdrażania programów ograniczenia niskiej emisji.
- Kontynuacja programów edukacyjnych.
- Tworzenie stref buforowych pomiędzy nowoprojektowanymi centrami przemysłu czy usług a terenami zabudowy mieszkaniowej.
- Dbłość o stan techniczny dróg.

W zakresie utrzymania i ochrony wód

- Stworzenie zintegrowanego systemu zarządzania gospodarką wodną na terenie województwa śląskiego, w tym powiatu mikołowskiego oraz Gminy Ornontowice.
- Zapewnienie dobrej jakości wody pitnej oraz ochrona jej ujęć.
- Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych.
- Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi.
- Zwiększenie retencji w zlewniach oraz zapobieganiem skutkom wezbrań powodziowych.
- Odtwarzanie ciągłości ekologicznej rzek, ochrona naturalnych dolin rzecznych oraz renaturalizacja rzek.

Ochrona przed hałasem

- Kontynuacja programów edukacyjnych.

- Utworzenie i aktualizacja mapy akustycznej obiektów przemysłowych stanowiących źródła zagrożeń.
- Dbalność o stan techniczny dróg.
- Utworzenie mapy akustycznej powiatowych ciągów drogowych.
- Uporządkowanie ruchu samochodowego (ograniczenie tranzytu).

Gospodarka odpadami

- Prowadzenie edukacji ekologicznej w zakresie gospodarki odpadami w gminach.
- Zastąpienie niskiej jakości paliw stałych paliwami ekologicznymi lub innymi nośnikami energii.
- Zmniejszenie ilości odpadów.
- Wprowadzenie technologii niskoodpadowych.
- Wydzielenie odpadów biodegradowalnych i podatnych do recyklingu.

Ochrona zasobów geologicznych

- Rekultywacja gruntów zdegradowanych.
- Wykorzystanie nieużytków na uprawy energetyczne.
- Dostosowanie gospodarstw rolnych do standardów agroturystyki.
- Organizacja lekcji wychowania ekologicznego dla dzieci i młodzieży.
- Szkolenia dla rolników z zakresu Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych.

Ochrona przyrody

- Ochrona lasów w ramach funkcji ochronnych,
- Rewitalizacja cennych zabytkowych założeń zieleni parkowej.
- Wytyczenie, organizacja i budowa sieci tras rowerowych, ścieżek pieszych i tras turystycznych.
- Rozwój ekologicznej gospodarki rolnej i agroturystyki.
- Zachowanie lub odtworzenie właściwej struktury lub stanu ekosystemów i siedlisk.
- Podnoszenie świadomości ekologicznej.

3.2. Uwarunkowania wewnętrzne

Aktualizacja „Gminnego programu ochrony środowiska w Ornontowicach na lata 2013-2016 z perspektywą na lata 2016-2020” powinna być zgodna z następującymi dokumentami strategicznymi na szczeblu gminnym:

- „Strategia rozwoju Gminy Ornontowice na lata 2007-2015”,
- „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Ornontowice na lata 2012-2032”,
- „Program ograniczania niskiej emisji dla Gminy Ornontowice”

4. Dotychczasowa realizacja Programu Ochrony Środowiska

Od 2004 roku na terenie Gminy Ornontowice realizowany jest Program Ochrony Środowiska. W programie wyznaczono wiele zadań dotyczących:

- edukacji ekologicznej;
- ochrony wód podziemnych i powierzchniowych;
- ochrony powietrza;
- ochrony przed hałasem;
- ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym;
- gospodarki odpadami;
- ochrony przyrody;
- ochrony gleby.

Zadania realizowane są na bieżąco, w ramach możliwości władz gminnych. Szczegółowy opis zakresu ich realizacji przedstawiony zostanie w sprawozdaniu z realizacji Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Ornontowice.

5. Polityka ochrony środowiska w gminie.

5.1. Gospodarka wodno-ściekowa.

5.1.1. Charakterystyka stanu aktualnego.

Wody powierzchniowe

Wody powierzchniowe znajdujące się na terenie Gminy Ornontowice są elementem zlewni Kłodnicy będącej częścią dorzecza rzeki Odry. Głównym ciekim przepływającą przez gminę jest Potok Ornontowicki oraz jego dopływy. Dopływy te zaliczane są do zlewni IV i V rzędu natomiast ciek główny posiada zlewnie rzędu III. Na terenie Gminy Ornontowice są też zlokalizowane wody stojące. W większości są one pochodzenia antropogenicznego i zostały utworzone na użytek przemysłowy. Należą do nich m. in. staw znajdujący się w Parku w Ornontowicach czy niewielkie osadniki wód deszczowych i dołowych na terenie zakładu JSW S.A. KWK „Budryk”.

Wody podziemne

Wody podziemne na terenie Gminy Ornontowice występują w trzech piętrach wodonośnych: karbońskim, triasowym oraz czwartorzędowym. Wody w poziomie karbońskim związane są z piaskowcami warstw orzeskich. Wodonośność tych utworów jest spowodowana ich szczelinowatym charakterem, który maleje wraz ze wzrostem głębokości warstwy. Wody występujące karbońskim piętrze wodonośnym są wodami szczelinowymi o charakterze reliktowym. Wody w warstwach triasowych związane są z piaskowcami lub osadami marglisto-wapiennymi. Mają one charakter subartezyjski. Wody czwartorzędowego poziomu wodonośnego są związane z występowaniem przepuszczalnych osadów pochodzących z tego właśnie okresu. Warstwa ta może być zasilana przez wody opadowe docierające do piętra wodonośnego poprzez infiltrację.

Źródła zanieczyszczeń wód powierzchniowych i podziemnych.

Zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych wynika najczęściej ze sposobu gospodarowania odpadami ściekowymi na terenie Gminy. W niektórych przypadkach ścieki gromadzone są w indywidualnych zbiornikach bezodpływowych. Brak wystarczającego stanu technicznego tych zbiorników może prowadzić do niekontrolowanego wycieku tych zanieczyszczeń do środowiska gruntowego lub wodnego. Ścieki z ww. zbiorników bezodpływowych wywożone są często do lasu lub na pola, zamiast trafiać do oczyszczalni ścieków. Innym ważnym źródłem zanieczyszczeń są zakłady przemysłowe, które uwalniają do wód duże ilości zanieczyszczeń o specyficznych właściwościach (np. metale ciężkie, aromatyczne związki organiczne czy związków organicznych rzadko występujących w naturalnym środowisku). Problemem bardzo częstym jest także spływ wód z terenów zurbanizowanych nie posiadających kanalizacji, terenów rolnych oraz terenów leśnych. Te ostatnie oprócz ładunków substancji biogennej mogą dostarczać do wód pozostałości po środkach owadobójczych i ochrony roślin.

Jakość wód powierzchniowych

W 2012 roku na terenie Gminy Ornontowice przeprowadzone zostały badania wód z sieci wodociągowych pochodzących z ujęć opartych na wodach powierzchniowych. Badania były

prowadzone przez Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Tychach. Próbkę pobierano w Ornontowicach przy ul. Zamkowej. Wyniki badań przedstawiono w tabeli.

Tabela 3. Wyniki badań wód z sieci wodociągowej.

Pomiar	Data poboru próbki		Dopuszczalny zakres wartości	Jednostka
	26 marca 2012	7 lipca 2012		
Mętność	0,04	0,07	1	NTU
pH	6,9	7,2	6,5-9,5	-
Przewodność w 25°	248	194	2500	μS/cm
Jon amonowy	<0,07	<0,07	0,5	mg/l
Azotyny	<0,01	<0,01	0,5	mg/l
Glin	<30	<30	200	μg/l
Żelazo	<70	<70	200	μg/l
Ogólna liczba bakterii w 22°C	nie wykryto	nie wykryto	bez nieprawidłowych zmian	-

Źródło: ZGKiW w Ornontowicach

Na podstawie powyższej tabeli można stwierdzić, że w badanych próbkach nie wykroczyły przekroczenia dopuszczalnych progów wartości badanych parametrów.

Jakość wód podziemnych

Gmina Ornontowice znajduje się na obszarze Jednolitej Części Wód Podziemnych nr 133 (JCWPd nr 133). W 2010 roku wykonano badania tych wód na terenie powiatu mikołowskiego. Próbkę została pobrana w dwóch miejscach: Mikołowie i Paniowach. Wyniki przedstawiono w tabeli.

Tabela 4. Jakość wód podziemnych JCWPd nr 133.

	Parametr	PEV	NH ₄	SO ₄	NO ₃	HCO ₃	O ₂	Mn	Fe	Ca	Cu	Cd	As	Temp.	Ogólnie 2010	Ogólnie 2009
Klasa	Mikołów	II	I	II	III	II	I	I	I	III	II	II	I	III	III	III
	Paniowy	II	II	II	I	II	III	II	III	III	I	I	III	II	III	III

Źródło: WIOŚ Katowice

Jak wynika z powyższej tabeli wody podziemne JCWPd na terenie którego znajduje się Gmina Ornontowice należą do III kategorii jakości w pięciostopniowej skali. Oznacza to, że ich jakość można uważać za zadowalającą. Zakwalifikowanie wód do III skali jakości wskazuje na podwyższone wartości wskaźników wskutek procesów naturalnych lub antropogenicznych. Jeżeli następują przekroczenia dopuszczalnych wartości wskaźników jakości wód to uzyskano je w ich mniejszej części.

Gospodarka wodno-ściekowa

Gmina Ornontowice ma rozdzielczą sieć wodociągową o długości 43,9 km posiadającą 1265 podłączeń. Sieć kanalizacyjna ma długość 22,3 km, a do sieci podłączonych jest 408 budynków mieszkalnych (stan na rok 2011). W 2011 roku zużycie wody wyniosło 147,7 dam³. Oczyszczalnia ścieków, do której odprowadzanych jest większość ścieków z terenu Gminy to gminna oczyszczalnia ścieków „Ornontowice Południe”. Część ścieków (ok.100 m³/d) trafia także do oczyszczalni „Bioblok-Bio” będącej własnością Jastrzębskiej Spółki Węglowej S.A. KWK „Budryk”.

Gminna oczyszczalnia ścieków „Ornontowice-Południe” jest oczyszczalnią typu Cov-SH-3x60. Zgodnie z projektem posiada średnią przepustowość 180 m³/dobę (z podwyższonym usuwaniem biogenów) oraz maksymalną wynoszącą 200 m³/dobę. Wytwarza około 11 ton osadów rocznie. Z oczyszczalni korzysta 2150 osób (GUS, 2011r.). Według danych GUS przepustowość projektowa przemysłowej oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Ornontowice wynosi 5500 m³/dobę i wytwarza rocznie około 26 ton osadów z czego wykorzystywanych do rekultywacji terenów jest 19 ton (GUS, 2011r.)

Ochrona przeciwpowodziowa

Ocena poziomu zagrożenia i zasięgu powodzi jest podstawą do określenia wydatków na zabiegi i przedsięwzięcia ograniczające zagrożenie zalewowe, likwidację skutków powodzi oraz system ostrzegawczy. Stopień zagrożenia powodziowego jest determinowany czynnikami naturalnymi (warunki klimatyczne, natężenie i rozkład przestrzenny opadów, powierzchnia i ukształtowanie zlewni) oraz antropogennymi (regulacja koryt rzeki, ich zabudowa hydrotechniczna, stopień zagospodarowania dolin rzecznych, infrastruktura komunikacyjna itp.).

Stopień zagrożenia powodziowego wynika również ze stanu i sprawności funkcjonowania w warunkach kryzysowych wielu służb państwowych. Podstawą wszelkich działań z zakresu ochrony przeciwpowodziowej na wszystkich szczeblach decyzyjnych, jest znajomość obszarów, które w wyniku wezbrania mogą zostać zalane. Również na poziomie Gminy podjęcie jakichkolwiek działań w tym zakresie musi bazować na znajomości obszarów potencjalnie zagrożonych zalaniem.

5.1.2. Cele krótkookresowe

Cele krótkookresowe do 2016 roku:

- Racjonalna gospodarka zasobami wodnymi.
- Ograniczenie spływu zanieczyszczeń pochodzenia rolniczego z pól.
- Wspieranie inicjatyw związanych z budową przydomowych oczyszczalni ścieków.
- Współpraca ze wszystkimi instytucjami wpływającymi na jakość wód.
- Wspieranie edukacji ekologicznej w zakresie racjonalnej gospodarki wodami i jej ochrony.
- Ochrona naturalnych cieków wodnych.

5.1.3. Cele średniookresowe

Cele średniookresowe do 2020 roku:

Do celów tych należą:

- przywrócenie wysokiej jakości wód powierzchniowych i podziemnych,
- współpraca przy tworzeniu baz danych dotyczących wód i terenów zalewowych, systemu monitoringu środowiska.
- uporządkowanie gospodarki ściekowej w gminie poprzez budowę lub modernizację sieci wodociągowych, kanalizacji sanitarnej, sieci kanalizacji deszczowej oraz oczyszczalni ścieków Ornontowice-Północ.

5.1.4. Strategia realizacji celów.

W celu uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Ornontowice do realizacji przewidziane zostały zadania związane z budową i modernizacją sieci wodociągowych oraz kanalizacji sanitarnej. Dla obszarów, gdzie ze względów technicznych nie będzie możliwe podłączenie do sieci kanalizacyjnej, zalecana jest budowa przydomowych oczyszczalni ścieków. Koszty inwestycyjne, są nieco wyższe od kosztów budowy zbiornika bezodpływowego, jednak ich eksploatacja jest dużo tańsza. Po roku użytkowania łączne koszty inwestycyjne i eksploatacyjne są znacznie niższe na korzyść oczyszczalni przydomowej. Za tym rozwiązaniem przemawiają także przesłanki praktyczne oraz znacznie większa trwałość urządzeń.

W celu ochrony wód powierzchniowych pod względem jakościowym i ilościowym zaleca się prowadzenie następujących działań:

1. respektowania przepisów dotyczących ustanawiania stref ochronnych źródeł i ujęć wody;
2. renaturalizacji cieków wodnych i terenów przyległych;
3. przeciwdziałania migracji wodnej składników pokarmowych ze zlewni do wód powierzchniowych poprzez:
 - stosowanie właściwych zabiegów agrotechnicznych oraz racjonalną gospodarkę nawozami w agroekosystemach,
 - kształtowanie urozmaiconej struktury krajobrazu rolniczego, bogatej w takie elementy jak wyspy leśne, zadrzewienia i zakrzewienia śródpolne, powierzchnie wodne,
 - tworzenie stref buforowych na granicy ląd-woda, porośniętych trwałą roślinnością,
 - zabezpieczenie przeciwerozyjne zlewni.

W celu ochrony wód podziemnych pod względem jakościowym i ilościowym zaleca się prowadzenie następujących działań:

1. nieprzekraczanie zasobów dyspozycyjnych zbiornika;
2. ustanowieniu stref ochronnych dla wszystkich ujęć wody, dla których jest to wymagane przepisami;

3. likwidacji stwierdzonych ognisk zanieczyszczeń i zagrożeń dla wód podziemnych;
4. racjonalne nawożenie gruntów nawozami sztucznymi i ograniczone stosowanie środków ochrony roślin.

5.2. Ochrona powierzchni ziemi i gleby

5.2.1. Charakterystyka i ocena aktualnego stanu

Rodzaj gleb, które wytworzyły się na terenie Gminy Ornontowice zależał w dużym stopniu od rodzaju podłoża skalnego tu występującego. Różnorodność budowy skalnej podłoża Gminy Ornontowice doprowadziła do wytworzenia się gleb różnego rodzaju. Na czwartorzędowych utworach piaszczystych, ilastych i pyłowych powstały gleby pseudobielicowe i brunatne. Z kolei tam gdzie w podłożu występowały utwory wapienne występują rędziny. W obrębie występowania dolin rzecznych, w wyniku nagromadzenia się materiału naniesionego przez cieki wodne, wytworzyły się brunatne mady pyłowe i gliniaste. Na północy Gminy można napotkać także piaski słabo gliniaste. Większa część gruntów na terenie Gminy Ornontowice uległa znacznemu przekształceniu na skutek działalności przemysłowej, górniczej, rolniczej oraz budowlanej. Gleby uległy zanieczyszczeniu, zmieniły się stosunki wodne oraz stan powierzchnia co doprowadziło do ich degradacji.

Surowce mineralne

Na terenie Gminy Ornontowice występują udokumentowane i eksploatowane pokłady węgla oraz towarzyszące im złoża metanu. Istnieją tu trzy obszary górnicze:

Obszar górniczy „Ornontowice I”

Obszar ten należy do Jastrzębskiej Spółki Węglowej S.A. KWK „Budryk”. Znajduje się on na styku gmin: Ornontowice, Gierałtów, Knurów, Mikołów i Czerwonka-Leszczyny. Powierzchnia całego obszaru górniczego to 35,97 km² z czego w granicach administracyjnych Gminy Ornontowice leży 12,96 km². Zasoby operatywne złoża *Ornontowice I* wynoszą 242,2 mln ton, natomiast dobowe wydobycie netto to 12 000 ton. Jastrzębska Spółka Węglowa S.A. KWK „Budryk” posiada koncesję na wydobywanie węgla kamiennego oraz metan jako kopaliny towarzyszącej do 2019 roku.

Obszar górniczy „Łaziska II”

W południowo-wschodniej części Gminy Ornontowice znajduje się część obszaru górniczego „Łaziska II” eksploatowanego przez KWK „Bolesław Śmiały”. Większa część tego obszaru znajduje się w granicach administracyjnych Mikołowa i Orzesza. Fragment złoża użytkowany na terenie Gminy Ornontowice obejmuje swoim zasięgiem tereny zabudowane, leśne oraz rolne.

Obszar górniczy „Dębieńsko”

Niewielki fragment Gminy Ornontowice należy do obszaru górniczego „Dębieńsko” dawniej użytkowanego przez KWK „Dębieńsko” w Czerwionce-Leszczynach. Użytkowana

powierzchnia leżąca w granicach administracyjnych Gminy Ornontowice wynosiła 21 ha. Prace na terenie tego obszaru były prowadzone do roku 2000. Możliwe, że w przyszłości będzie rozważane ponowne użytkowanie pokładów kopalin znajdujących w tym obszarze górniczym. Obszar ten obecnie należy do spółki NWR Karbonia S.A.

Degradacja środowiska glebowego

Głównym źródłem degradacji gleb na terenie Gminy Ornontowice jest wydobywanie węgla kamiennego. Eksploatacja kopalin powoduje duże zmiany w rzeźbie terenu. Wydobywanie węgla kamiennego z warstw skalnych powoduje osiadanie gruntu. Na terenie Gminy Ornontowice zjawiskiem tym zostały dotknięte tereny zarówno zabudowane jak i leśne czy rolnicze. Docelowe osiadanie gruntu ma nie przekroczyć 5 metrów. Prace wydobywcze mają także negatywny wpływ na jakość gleb. Powodują zmiany stosunków wodnych mogące doprowadzić do osuszeń lub podtopień gruntu. Co więcej działalność kopalń może doprowadzić, również do zakwaszenia gleb i kumulacji substancji toksycznych takich jak metale ciężkie.

Z uwagi na fakt, iż część Gminy to tereny uprawne, istotny wpływ na środowisko glebowe ma rolnictwo. Wynika to z faktu, iż obejmuje ono swoim oddziaływaniem duży obszar i powoduje zasadnicze zmiany w środowisku naturalnym. Najbardziej istotne zagrożenia związane z rolniczym użytkowaniem gruntów to:

- niszczenie mechaniczne roślinności oczek i mokradeł śródpolnych, zwłaszcza pozbawionych zarośli i zadrzewień przywodnych podczas prac polowych, niszczenie chemiczne poprzez stosowanie środków ochrony roślin i nadmierny spływ biogenów z pól,
- stosowanie na całej powierzchni upraw polowych środków ochrony roślin, powodujące ubożenie i zanikanie roślinności segetalnej,
- intensywne zagospodarowanie użytków zielonych z oraniem, „meliorowaniem”, nawożeniem, obsiewem szlachetnymi gatunkami traw, stosowaniem środków ochrony roślin powodujące drastyczne ubożenie bogactwa florystycznego łąk.

Najbliższe punkty objęte monitoringiem gleb ornych prowadzonym przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska są zlokalizowane w Mikołowie oraz Orzeszu. Gleby z tych punktów zostały w 2010 roku przebadane przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach. Wartości wybranych parametrów dla punktów znajdujących się w powiecie mikołowskim przedstawiono w tabeli.

W żadnej z poniższych kategorii nie zanotowano przekroczenia wartości dopuszczalnej, określonej w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 9 września 2001 r. w sprawie standardów jakości gleby oraz standardów jakości ziemi (Dz. U.02.15.1359 z dnia 4 października 2002 r.).

Tabela 5. Parametry charakteryzujące glebę na terenie powiatu mikołowskiego.

	nr pktu poboru	331	333
	miejsowość	Orzesze	Mikołów
	pH w H ₂ O	6,73	6,65
	pH w KCl	5,63	5,62
	kwasowość wymienna Hw	-	-
	Zasolenie mg [KCl/100g]	12,71	13,46
	Siarka ogólna [%]	0,019	0,019
Wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne	13WWA [µg/kg]	1228	877
	9WWA [µg/kg]	1020	1268,4
Zawartość makroelementów [%]	Ca	0,14	0,17
	Mg	0,06	0,07
	K	0,07	0,21
	Na	poniżej granicy wykrywalności	poniżej granicy wykrywalności
	Al.	0,49	0,48
	Fe	0,76	0,92
Zawartość pierwiastków śladowych [mg/kg]	Cd	1,09	1,72
	Mn	294	541
	Cu	6,3	7,4
	Cr	8,3	9,3
	Ni	4,9	8
	Pb	37,1	61,9
	Zn	116	149,7

Źródło: GIOŚ

5.2.2. Cele krótkookresowe

Cele krótkookresowe do 2016 roku

- Rekultywacja gleb zdegradowanych.
- Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem.
- Ochrona oraz racjonalne wykorzystywanie zasobów naturalnych.
- Prowadzenie okresowych badań jakości gleby wraz z prowadzeniem bazy danych zawierającej wyniki badań jakości gleby i ziemi.
- Upowszechnianie Dobrych Praktyk Rolniczych oraz upraw ekologicznych.

5.2.3. Cele średniookresowe

Cele średniookresowe do 2020 roku

- Racjonalne wykorzystywanie zasobów naturalnych.
- Współpraca przy tworzeniu baz danych dotyczących jakości gleb, systemu monitoringu środowiska,
- Rekultywacja terenów zdegradowanych,
- Ochrona złóż kopalin nie sklasyfikowanych jako tereny nadające się do wydobywania,
- Ochrona powierzchni ziemi i gleb przed degradacją.
- Zwrócenie szczególnej uwagi w planach zagospodarowania przestrzennego na tereny narażone na szkody górnicze i niebezpieczeństwa z tego wynikające.

5.2.4. Strategia realizacji celów

Jednym z najważniejszych zadań z zakresu ochrony powierzchni ziemi i gleby jest nadzór nad eksploatacją złóż kopalin. Z uwagi na wartość złóż mineralnych oraz szkód, które może powodować ich wydobywanie należy nadzorować aby ich użytkowanie odbywało się zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, powodując jak najmniejsze szkody dla mieszkańców Gminy oraz środowiska. Niezbędna jest także ochrona terenów bogatych w kopaliny przed eksploatacją przez firmy oraz osoby fizyczne nieuprawnione do tego typu działalności. Kolejnym ważnym elementem ochrony gleb i powierzchni ziemi jest przywracanie wartości użytkowej gruntom zdegradowanym. Odbywa się ono przez rekultywację gleb (głównie terenów na których prowadzono działalność wydobywczą), stosowanie odpowiednich upraw, które będą okresowo przeorywane, przez co spełnią rolę naturalnego nawozu i bufora wysokiego odczynu pH (wyka, gorczyca, łubin) oraz pozwolą na poprawę struktury gleby i wzmocnienie systemów korzeniowych upraw produkcyjnych.

5.3. Ochrona powietrza

5.3.1. Charakterystyka stanu aktualnego

Źródła zanieczyszczeń powietrza

Głównymi źródłami zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego są:

- przemysł,
- spalanie paliwa stałego (węgiel, miał koksowy, koks),
- spalanie odpadów w piecach indywidualnych gospodarstw domowych,
- emisja niezorganizowana z kopalń (głównie pyły).

W okresie zimowym wzrasta emisja pyłów i zanieczyszczeń spowodowanych spalaniem paliw stałych w kotłowniach indywidualnych i indywidualnych piecach centralnego ogrzewania.

Negatywny wpływ na jakość powietrza atmosferycznego mają lokalne kotłownie pracujące na potrzeby centralnego ogrzewania, a także małe przedsiębiorstwa spalające węgiel w celach grzewczych lub technologicznych. Brak urządzeń oczyszczania bądź odpylania gazów spalinowych powoduje, iż całość wytwarzanych zanieczyszczeń trafia do powietrza atmosferycznego. Niska sprawność i efektywność technologii spalania są poważnym źródłem emisji zanieczyszczeń. Co więcej, głównym paliwem w sektorze gospodarki komunalnej jest węgiel, często zawierający znaczne ilości siarki. Rodzaje oraz źródła zanieczyszczeń powietrza zestawiono w poniższej tabeli.

Tabela 6. Rodzaje oraz źródła zanieczyszczeń powietrza.

Zanieczyszczenia	Źródło emisji
Pył ogółem	spalanie paliw, unoszenie pyłu w powietrzu;
SO ₂ (dwutlenek siarki)	spalanie paliw zawierających siarkę;
NO (tlenek azotu)	spalanie paliw;
NO ₂ (dwutlenek azotu)	spalanie paliw, procesy technologiczne;
NO _x (suma tlenków azotu)	sumaryczna emisja tlenków azotu;
CO (tlenek węgla)	produkt niepełnego spalania;
O ₃ (ozon)	powstaje naturalnie oraz z innych zanieczyszczeń będących utleniaczami;
Amoniak, metan	transport, produkcja rolna, produkty spalania.

Ocena stanu jakości powietrza.

Gmina Ornontowice wraz z powiatem mikołowskim, biorąc pod uwagę ochronę powietrza, znajduje się w strefie śląskiej (PL 2405). W celu oceny jakości powietrza na terenie Gminy posłużono się pięcioletnią *Prognozą Ochrony Powietrza woj. Śląskiego* (z roku 2010) oraz prognozą stanu jakości powietrza na rok 2011 dla Ornontowic wymodelowaną przez Instytut Ekologii Terenów Uprzemysłowionych w Katowicach.

Tabela 7. Klasyfikacja strefy śląskiej pod względem zanieczyszczeń powietrza, cel: ochrona zdrowia.

Strefa	Kod strefy	Powierzchnia strefy w km ²	Liczba mieszkańców [tyś.]	Rodzaj zanieczyszczenia	Klasa strefy	Liczba stanowisk			
						Istniejąca	Wymagana dyrektywą	Wymagana roczną oceną	Brakująca
Śląska	PL2405	10533	1965,2	SO ₂	3a	4	5	5	1
				NO ₂	2	4	2	4	0
				CO	1	2	2	2	0
				C ₆ H ₆	3a	10	5	10	0
				O ₃	3	2	4	4	2
				PM10	3b	16	7	15	0
				As	2	7	2	7	0
				Cd	2	7	2	7	0
				Ni	1	7	-	7	0
				Pb	1	7	-	7	0
B(α)P	3	9	2	9	0				

Źródło: WIOŚ Katowice

Tabela 8. Klasyfikacja strefy śląskiej pod względem zanieczyszczeń powietrza, cel: ochrona roślin.

Strefa	Kod strefy	Powierzchnia strefy w km ²	Liczba mieszkańców [tyś.]	Zanieczyszczenie (rodzaj)	Klasa strefy	Liczba stanowisk			
						Istniejąca	Wymagana dyrektywą	Wymagana roczną oceną	Brakująca
Śląska	PL2405	10533	1965,2	SO ₂	R3	1	1	1	0
				NO _x	R1	1	-	-	0
				O ₃	R3	1	1	1	0

Źródło: WIOŚ Katowice

Jak wynika z powyższych tabel najmniejsze zagrożenie dla zdrowia ludzi na terenie strefy śląskiej stanowi tlenek węgla (CO), Nikiel (Ni) oraz ołów (Pb). Na średnich poziomach utrzymują się Arsen (As), Kadm (Cd) oraz tlenki azotu (NO_x). Te ostatnie utrzymują się także na bardzo niskich poziomach jeśli chodzi o ochronę roślin. Niekorzystny wpływ na zdrowie mieszkańców strefy śląskiej wywierają wszystkie pozostałe związki chemiczne pod kątem, których prowadzone są pomiary zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego (SO₂, C₆H₆, O₃, PM10, B(a)P). Ponadto dwutlenek siarki (SO₂) oraz ozon (O₃) mają także niekorzystny wpływ na rośliny.

Tabela 9. Średnie stężenie zanieczyszczeń na terenie Ornontowic w 2011.

Powiat	Miejscowość	Średnie stężenie w 2011 roku [µg/m ³]				
		PM10	SO ₂	NO ₂	Pb	benzen
Mikołowski	Ornontowice	39	15	18	0,044	3

Źródło: WIOŚ Katowice

Emisja komunikacyjna

Negatywne oddziaływanie na środowisko niesie ze sobą emisja komunikacyjna, która najbardziej odczuwalna jest w pobliżu dróg charakteryzujących się dużym natężeniem ruchu kołowego. W przypadku Gminy Ornontowice są to:

- Droga wojewódzka nr 925,
- Droga powiatowa nr 14111,
- Droga powiatowa nr 14117,
- Droga powiatowa nr 14119;
- Droga powiatowa nr 14120,
- Drogi gminne.

Głównymi zanieczyszczeniami emitowanymi w związku z ruchem samochodowym są:

- tlenek i dwutlenek węgla,
- węglowodory,
- tlenki azotu,
- pyły zawierające metale ciężkie,
- pyły ze ścierania się nawierzchni dróg i opon samochodowych.

Dla stanu powietrza atmosferycznego istotne znaczenie ma emisja NO_x oraz metali ciężkich. Duże znaczenie ma również tzw. emisja wtórna z powierzchni dróg, która zależy w dużej mierze od warunków meteorologicznych. Komunikacja jest również źródłem emisji benzenu, benzo(a)piranu, toluenu i ksylenu. Na wielkość tych zanieczyszczeń wpływa stan techniczny samochodów, stopień zużycia substancji katalitycznych oraz jakość stosowanych paliw. Gwałtowny rozwój transportu, przejawiający się wzrostem ilości samochodów na drogach oraz aktualny stan i infrastruktury dróg spowodował, iż transport może być uciążliwy dla środowiska naturalnego.

W przypadku substancji toksycznych emitowanych przez silniki pojazdów do atmosfery, źródła te trudno zinventaryzować pod kątem emisji zanieczyszczeń, gdyż zwykle nie ma dla nich materiałów sprawozdawczych. Na podstawie znanych wartości średniego składu paliwa, szacowany przeciętny skład spalin silnikowych jest następujący:

Tabela 10. Przeciętny skład spalin silnikowych (w % objętościowo).¹

Składnik	Silniki benzynowe	Silniki wysokoprężne	Uwagi
Azot	24 - 77	76 - 78	nietoksyczny
Tlen	0,3 - 8	2 - 18	nietoksyczny
Para wodna	3,0 - 5,5	0,5 - 4	nietoksyczny
Dwutlenek węgla	5,0 - 12	1 - 10	nietoksyczny
Tlenek węgla	0,5 - 10	0,01 - 0,5	toksyczny
Tlenki azotu	0,0 - 0,8	0,0002 - 0,5	toksyczny
Węglowodory	0,2 - 3	0,009 - 0,5	toksyczny
Sadza	0,0 - 0,04	0,01 - 1,1	toksyczny
Aldehydy	0,0 - 0,2	0,001 - 0,009	toksyczny

Na skutek powszechnej elektryfikacji, emisje do powietrza związane z ruchem kolejowym mają znaczenie marginalne. Należą do nich jedynie emisje zanieczyszczeń pyłowych związanych z ruchem pociągów, oraz niewielkie emisje z lokomotyw spalinowych używanych głównie na bocznicach kolejowych.

Niska emisja

Negatywne oddziaływanie na stan jakości powietrza niesie ze sobą niska emisja z lokalnych kotłowni i pieców węglowych, które używane są w indywidualnych gospodarstwach domowych na terenie Gminy. W lokalnych systemach grzewczych brak jest urządzeń ochrony powietrza. Emisja z tych źródeł jest trudna do oszacowania i wykazuje zmienność sezonową, która związana jest z okresem grzewczym.

Emisja niezorganizowana

Do tej kategorii zaliczane są inne nie wymienione źródła emisji. Znaczenie w tej kategorii ma emisja pochodząca z zlokalizowanej na terenie Gminy oczyszczalni ścieków. Do pozostałych źródeł emisji można zaliczyć np. wypalanie traw, emisję lotnych związków organicznych związanych z lakierowaniem.

Emisja przemysłowa

Na terenie zakładu JSW S.A. KWK „Budryk” należącego do Jastrzębskiej Spółki Węglowej S.A. znajduje się ciepłownia zasilająca obiekty zakładu oraz pobliskie osiedla i domki jednorodzinne. Jej moc wynosi 29,7 MW a zasilana jest węglem oraz metanem uzyskiwanym w procesie odmetanowania kopalni. Na terenie zakładu znajduje się także elektrociepłownia

¹ Wg J. Jakubowski - „Motoryzacja a środowisko”.

wyposażona w trzy urządzenia generatory o mocy 5,28 MW. Jest ona zasilana metanem pochodzącym z odmetanowania kopalni.

5.3.2. Cele krótkookresowe

Cel krótkookresowy do 2016 roku

Do celu tego należy:

- Przekształcanie istniejącego systemu ogrzewania w system bardziej przyjazny dla środowiska, w szczególności ograniczenie „niskiej emisji”,
- Promowanie wykorzystania alternatywnych źródeł energii,
- Eliminacja paliw węglowych niskiej jakości.
- Wspieranie rozwiązań mających na celu ograniczenie zanieczyszczeń pochodzących z transportu.
- Restrykcyjne przestrzeganie wymogów uwzględniania celów ochrony powietrza w programach oraz strategiach.
- Wspieranie rozwoju odnawialnych źródeł energii.

5.3.3. Cele średniookresowe

Cele średniookresowe do 2020 roku

- Kontynuacja działań mających na celu poprawę jakości powietrza.
- Współpraca przy tworzeniu baz danych dotyczących powietrza atmosferycznego.
- Wprowadzenie przyjaznych środowisku systemów ogrzewania.
- Edukacja ekologiczna i podnoszenie świadomości społecznej w odniesieniu zagrożeń związanych z zanieczyszczaniem powietrza – głównie dotyczących spalania odpadów komunalnych, opakowań i tworzyw sztucznych w prywatnych paleniskach.
- Poprawa stanu nawierzchni dróg (obniżenie emisji komunikacyjnej).

5.3.4. Strategia realizacji celów

Ograniczenie emisji komunikacyjnej

W celu ograniczenia emisji zanieczyszczeń związanej z ruchem komunikacyjnym zaleca się podjęcie następujących działań:

- Poprawa i utrzymanie dobrego stanu dróg.
- Stopniowa eliminacja pojazdów niesprawnych technicznie i nieposiadających katalizatorów spalin.
- Stosowanie pasów zieleni i zadrzewienia.
- Działania mające na celu popularyzację alternatywnych form transportu (rowery, komunikacja zbiorowa).

Ograniczenie niskiej emisji

Z uwagi na wiejski charakter Gminy, na jej terenie przeważa rozproszona zabudowa jednorodzinna. Sprzyja to powstawaniu tzw. „niskiej emisji”, która jest istotnym problemem środowiskowym. W celu jej ograniczenia zaleca się podjęcie następujących działań:

- Sukcesywną wymianę przestarzałych kotłów węglowych CO używanych na terenie posesji prywatnych i zastępowanie ich nowoczesnymi piecami o wyższej sprawności.
- Edukacja społeczna i uświadamianie o szkodliwości spalania różnego rodzaju odpadów oraz węgla o słabej kaloryczności i dużym zasiarczeniu w paleniskach domowych.
- Promowanie działań zmierzających do eliminacji strat ciepła z budynków mieszkalnych (docieplenia, wymiana okien itp.).
- Promowanie stosowania paliw proekologicznych takich jak np. gaz ziemny, olej opałowy.
- Realizacja Programu Ograniczenia Niskiej Emisji.

Ograniczenie emisji przemysłowej

Z uwagi na występujące na terenie Gminy Ornontowice zakłady przemysłowe mogące wywoływać zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego zaleca się wykorzystywanie w istniejących zakładach najlepszych możliwych technologii (np. filtrów i odpylaczy) mających na celu ograniczenie emisji substancji mogących pogorszyć jakość środowiska.

5.4. Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym

Zagadnienia dotyczące ochrony ludzi i środowiska przed niekorzystnym oddziaływaniem pól elektromagnetycznych regulowane są przepisami dotyczącymi:

- ochrony środowiska,
- bezpieczeństwa i higieny pracy,
- prawa budowlanego,
- zagospodarowania przestrzennego,
- przepisami sanitarnymi.

Jako promieniowanie niejonizujące określa się promieniowanie, którego energia oddziałująca na każde ciało materialne nie wywołuje w nim procesu jonizacji. Promieniowanie to związane jest ze zmianami pola elektromagnetycznego. Poniżej zestawiono potencjalne źródła omawianego promieniowania:

- urządzenia wytwarzające stałe pole elektryczne i magnetyczne,
- urządzenia wytwarzające pole elektryczne i magnetyczne o częstotliwości 50 Hz, (stacje i linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia);
- urządzenia wytwarzające pole elektromagnetyczne o częstotliwości od 1 kHz do 300 GHz, (urządzenia radiokomunikacyjne, radionawigacyjne i radiolokacyjne)
- inne źródła promieniowania z zakresu częstotliwości: 0 - 0,5 Hz, 0,5 - 50 Hz oraz 50-1000 Hz.

Zagadnienia dotyczące promieniowania niejonizującego są określone przez *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 roku w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów* (Dz. U. 2003r., Nr 192, poz. 1883).

Dla terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową, rozporządzenie ustala odrębną wartość składowej elektrycznej pola w wysokości 1 kV/m.

Dla pozostałych terenów, na których przebywanie ludzi jest dozwolone bez ograniczeń, rozporządzenie ustala wysokość składowej elektrycznej pola elektromagnetycznego o częstotliwości 50 Hz w wysokości 10 kV/m, natomiast składowej magnetycznej w wysokości 60 A/m. ponadto rozporządzenie określa:

- dopuszczalne poziomy elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego;
- metody kontroli dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych;
- metody wyznaczania dotrzymania dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych, jeżeli w środowisku występują pola elektromagnetyczne z różnych zakresów częstotliwości.

5.4.1. Charakterystyka i ocena aktualnego stanu

Źródła promieniowania

Na terenie Gminy Ornontowice źródła promieniowania niejonizującego stanowią:

- linie i stacje elektroenergetyczne wysokich napięć,
- urządzenia radiokomunikacyjne (stacje bazowe telefonii komórkowej),
- radionawigacyjne i radiolokacyjne.

Na terenie Gminy Ornontowice nie występują punkty pomiarowe. W celu określenia wielkości promieniowania niejonizującego występującego na terenie Gminy Ornontowice, wykorzystano wyniki pomiarów z punktów pomiarowych zlokalizowanych w najmniejszej odległości od omawianej Gminy, tj. w Mikołowie, przy ulicy Konstytucji 3-go Maja. Wyniki zestawione zostały w poniższej tabeli.

Tabela 11. Wyniki pomiarów promieniowania niejonizującego (stan na rok 2011).

Lokalizacja punktu pomiarowego	Data pomiaru	Natężenie pola elektromagnetycznego o częstotliwości 100 kHz – 3 GHz [V/m]
Mikołów, ul. Konstytucji 3-go Maja	rok 2011	0,26

Źródło: WIOŚ, Katowice.

Jak wynika z powyższej tabeli w położonym w najbliższej odległości od Gminy Ornontowice punkcie pomiarowym nie odnotowano przekroczeń dopuszczalnych norm w zakresie promieniowania elektromagnetycznego. Natężenie pola elektromagnetycznego [V/m] w mieście Mikołów kształtuje się na niskim (0,26 V/m) poziomie i nie zostało przekroczone. Na

tej podstawie można przypuszczać, iż na terenie omawianej Gminy, która jest zurbanizowana w mniejszym stopniu nie dochodzi do przekroczeń dopuszczalnych poziomów promieniowania elektromagnetycznego.

5.4.2. Cele krótkookresowe

Cele krótkookresowe do 2016 roku

- Edukacja ekologiczna ludności na temat rzeczywistych zagrożeń związanych z promieniowaniem elektromagnetycznym.
- Wybór niskokonfliktowych lokalizacji dla źródeł promieniowania elektromagnetycznego.
- Kontrola obecnych i potencjalnych źródeł promieniowania elektromagnetycznego.

5.4.3. Cele średniookresowe

Cele średniookresowe do 2020 roku

- Ochrona mieszkańców Gminy oraz środowiska przed promieniowaniem elektromagnetycznym.

5.4.4. Strategia realizacji celów

W celu ochrony przed niekorzystnym działaniem pól elektromagnetycznych należy zapewnić jak najlepszy stan środowiska. Można to realizować poprzez następujące działania:

- utrzymanie poziomów elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego poniżej dopuszczalnego lub co najwyżej na poziomie dopuszczalnym,
- zmniejszenie poziomu elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego co najmniej do dopuszczalnego, wówczas gdy nie jest ono dotrzymane.
- monitorowanie źródeł elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego.

5.5. Ochrona przed hałasem.

5.5.1. Charakterystyka stanu aktualnego.

Stan akustyczny Gminy Ornontowice możemy ocenić na podstawie badań przeprowadzonych w środowisku, jak również na podstawie sygnałów kierowanych przez mieszkańców o uciążliwościach powodowanych hałasem. Źródła hałasu możemy podzielić w następujący sposób:

- a) komunikacyjne,
- b) przemysłowe i rolnicze,
- c) pozostałe (prace remontowe, hałas lotniczy).

Ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska, w szczególności poprzez utrzymanie poziomu hałasu poniżej dopuszczalnego lub co najmniej na tym poziomie, jak i na zmniejszaniu poziomu hałasu co najmniej do dopuszczalnego, gdy nie jest on dotrzymany.

Hałas definiuje się jako wszystkie niepożądane, nieprzyjemne, dokuczliwe lub szkodliwe drgania mechaniczne ośrodka sprężystego oddziałujące na organizm ludzki. Zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2008 r., Nr 25, poz. 150), podstawowe pojęcia z zakresu ochrony przed hałasem są następujące:

- **emisja** - wprowadzane bezpośrednio lub pośrednio energie do powietrza, wody lub ziemi, związane z działalnością człowieka (takie jak hałas czy wibracje),
- **hałas** - dźwięki o częstotliwościach od 16 Hz do 16.000 Hz,
- **poziom hałasu** - równoważny poziom dźwięku A wyrażony w decybelach (dB).

W związku ze stwierdzoną uciążliwością akustyczną hałasów komunikacyjnych Państwowy Zakład Higieny opracował skalę subiektywnej uciążliwości zewnętrznych tego rodzaju hałasów. Zgodnie z dokonaną klasyfikacją uciążliwość hałasów komunikacyjnych zależy od wartości poziomu równoważnego LAeq i wynosi odpowiednio:

- mała uciążliwość	LAeq < 52 dB
- średnia uciążliwość	52 dB < LAeq < 62 dB
- duża uciążliwość	63 dB < LAeq < 70 dB
- bardzo duża uciążliwość	LAeq > 70 dB

Hałas komunikacyjny

Hałas komunikacyjny na terenie Gminy Ornontowice można zdefiniować jako potencjalnie uciążliwy dla środowiska. Warto jednak zaznaczyć, iż podwyższone natężenie hałasu występować może w pobliżu dróg oraz innych traktów komunikacyjnych. Na terenie Gminy Ornontowice występują m.in.:

- Droga wojewódzka nr 925,
- Droga powiatowa nr 14111,
- Droga powiatowa nr 14117,
- Droga powiatowa nr 14119;
- Droga powiatowa nr 14120,
- Drogi gminne.

WIOŚ Katowice nie przeprowadzał na terenie Gminy Ornontowice pomiarów hałasu komunikacyjnego. W bliskiej odległości od Gminy takie badania były przeprowadzane w 2007 roku na terenie miasta Mikołów. Zanotowano tam przekroczenia dopuszczalnych wartości równoważnego poziomu hałasu. Można założyć, że podobne przekroczenia mogą występować przy traktach komunikacyjnych na terenie Gminy Ornontowice. Wielkość i częstotliwość występowania nadmiernego poziomu hałasu komunikacyjnego będą zależne od ilości samochodów poruszających się po drogach więc można przypuszczać, że największe będą dla drogi wojewódzkiej.

Hałas kolejowy

Pod pojęciem hałasu kolejowego rozumie się hałas powstający w wyniku eksploatacji linii kolejowych. Zagrożenie hałasem wynikające z eksploatacji szlaku kolejowego jest znacząco odczuwalne szczególnie w najbliższym otoczeniu torowisk. Przez gminę Ornontowice biegnie linia kolejowa Jastrzębskiej Spółki Kolejowej. Na terenach leżących w jej pobliżu mogą występować ponadnormatywne wartości hałasu.

Hałas lotniczy

Na terenie Gminy Ornontowice nie ma zagrożenia wynikającego z hałasu lotniczego.

Hałas przemysłowy

Hałas przemysłowy powodowany jest eksploatacją instalacji lub urządzeń związanych z prowadzoną działalnością przemysłową. Emisja zanieczyszczenia środowiska hałasem regulowana jest w posiadanych przez podmioty gospodarcze zezwoleniach, dopuszczających określone poziomy hałasu odrębnie dla pory dziennej i nocnej. Uciążliwość hałasu emitowanego z obiektów przemysłowych zależy między innymi od ich ilości, czasu pracy czy odległości od terenów podlegających ochronie akustycznej.

W 2001 roku na terenie JSW S.A. KWK „Budryk” przeprowadzono pomiary hałasu przemysłowego. Uzyskano wyniki na poziomie 50,1 dB dla pory dziennej oraz 47,4 dB dla pory nocnej. Wyniki te wyniki oznaczają przekroczenia dopuszczalnych progów odpowiednio 5 i 7 dB. (Źródło: WIOŚ).

5.5.2. Identyfikacja problemów w zakresie ochrony przed hałasem

Jak wynika z przedstawionych powyżej danych, na terenie Gminy mogą występować problemy związane z nadmierną emisją hałasu komunikacyjnego oraz hałasem przemysłowym. Sytuacja ta wynika z obecności na terenie Gminy dróg wojewódzkich oraz obiektów wykorzystywanych przemysłowo. Zaleca się monitoring oraz realizację działań mających na celu ochronę przed nadmierną emisją hałasu w przyszłości.

5.5.3. Cel średniokresowy

Cele średniokresowe do 2020 roku²

- Zapewnienie sprzyjającego komfortu akustycznego środowiska.

5.5.4. Strategia realizacji celu

W celu realizacji celu średniokresowego należy dążyć do eliminacji zagrożeń środowiska nadmiernym hałasem. Może ona polegać na poprawie stanu technicznego dróg prowadzonej „na bieżąco” (obniżenie emisji komunikacyjnej), inwestycjach ograniczających hałas

² Cel krótkookresowy (na lata 2013-2016 roku) jest taki sam jak cel średniokresowy (do 2020 roku).

komunikacyjny docierający do środowiska (budowa ekranów akustycznych lub nasadzenie drzew mogących rozpraszać hałas) oraz wykorzystywaniu najnowszych dostępnych technologii mogących ograniczać hałas wywołany przez urządzenia przemysłowe. Zaleca się także monitoring źródeł hałasu występujących na terenie Gminy.

5.6. Ochrona przyrody

5.6.1. Charakterystyka i ocena aktualnego stanu

Jak wynika z danych przekazanych przed Regionalną Dyрекcją Ochrony Środowiska w Katowicach, na terenie Gminy Ornontowice nie występują formy ochrony przyrody w postaci:

- Obszarów NATURA 2000;
- Parków Krajobrazowych;
- Rezerwatów przyrody;
- Stanowisk dokumentacyjnych;
- Użytków ekologicznych.

Na terenie Gminy Ornontowice występują pomniki przyrody. Zestawione zostały w poniższej tabeli.

Tabela 12. Pomniki przyrody na terenie Gminy Ornontowice.

Lp.	Gatunek drzewa		Liczba drzew
	Nazwa łacińska	Nazwa polska	
	Pomniki przyrody		37
1	<i>Fagus sylvatica purpurea</i>	Buk pospolity odmiana purpurowa	1
2	<i>Cedrus deodara</i>	Cedr himalajski	1
3	<i>Chamaecyparis pisifera</i>	Cyprysyk groszkowy	2
4	<i>Quercus rubra</i>	Dąb czerwony	3
5	<i>Quercus robur</i>	Dąb szypułkowy	11
6	<i>Gleditsia triacanthos</i>	Glediczia trójcierniowa	1
7	<i>Carpinus betulus</i>	Grab pospolity	9
8	<i>Fraxinus excelsior</i>	Jesion wyniosły	1
9	<i>Abies concolor</i>	Jodła kalifornijska	1
10	<i>Tilia cordata</i>	Lipa drobnolistna	5
11	<i>Tilia platyphyllos L.</i>	Lipa szerokolistna	1
12	<i>Metasequoia glyptostroboides</i>	Metasekwoja chińska	1
	Aleja drzew pomnikowych – Dęby ornontowickie		73
13	<i>Quercus robur</i>	Dąb szypułkowy	73
	Starodrzew nie objęty szczególną formą ochrony przyrody		40
14	<i>Quercus robur</i>	Dąb szypułkowy	31
15	<i>Fraxinus excelsior</i>	Jesion wyniosły	2
16	<i>Aesculus hippocastanum</i>	Kasztanowiec Biały	7
	ŁĄCZNIE POMNIKI PRZYRODY I STARODRZEW		150

Źródło: RDOŚ.

Na terenie Gminy występują także obszary chronionego krajobrazu i są to:

- Dolina Potoku Leśnego,
- Dolina Potoku Ornontowickiego,
- Dolina Potoku Z Bujakowa,
- Dolina Potoku Od Solarni,
- Dolina Potoku Łąkowego.

Obszary ustanowione zostały na mocy Uchwały Nr XIV/87/03 Rady Gminy Ornontowice z dnia 30 października 2003r. Forma ochrony przyrody obejmuje jary i doliny potoków tj.: potoku *Ornontowickiego*, potoku *Leśnego*, potoku *Z Bujakowa*, potoku *Łąkowego* oraz potoku *Od Solarni* łącznie z ich dopływami. Łączna powierzchnia ww. terenów to 1,1 km², co stanowi około 7,2% powierzchni geodezyjnej Gminy.

Obszary leśne

Lasy zajmują 25,10% ogólnej powierzchni Gminy i należą do Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe Nadleśnictwo Rybnik. Posiadają one status lasów ochronnych, z uwagi na to, iż cała ich powierzchnia znajduje się w strefie oddziaływania przemysłu. Informacje na temat obszarów leśnych występujących na terenie Gminy Ornontowice przedstawione zostały w poniższej tabeli.

Tabela 13. Dane o leśnictwie na terenie Gminy Ornontowice (stan na 31.XII.2011r).

Wyszczególnienie	Powierzchnia gruntów leśnych [ha]							Lesistość [%]
	ogółem	w tym lasy	z ogółem publiczne					
			razem	własność Skarbu Państwa	w tym		własność Gminy	
					w zarządzie Lasów Państwowych	w zasobie Własności Rolnej SP.		
w hektarach [ha]								
Gmina Ornontowice	396,90	387,10	381,90	380,90	376,90	-	1,00	25,10

Źródło: GUS, Katowice

Powierzchnia gruntów leśnych występujących na terenie Gminy Ornontowice wynosi 396,90 ha, w tym lasy stanowią 387,10 ha. Powierzchnia gruntów leśnych będąca własnością publiczną wynosi ogółem 381,90 ha. Stopień lesistości Gminy 25,10 %. Lasy publiczne będące własnością Gminy stanowią 1,00 ha. Natomiast lasy prywatne 5,20 ha.

5.6.2. Cele krótkookresowe.

Cele krótkookresowe do 2016 roku:

- Ochrona lasów;
- Ochrona, zwiększenie ilości oraz uporządkowanie terenów zielonych;
- Utrzymanie bioróżnorodności, zwłaszcza na terenach chronionych;
- Uwzględnianie wartości przyrodniczych podczas ustalania polityki Gminy.

5.6.3. Cele średniookresowe.

Cele średniookresowe do 2020 roku:

- Utrzymanie i ochrona obszarów o wysokich warunkach przyrodniczych;
- Zachowanie bioróżnorodności poprzez ochronę gatunkową roślin i zwierząt;
- Powiązanie polityki środowiskowej z planowaniem przestrzennym;
- Tworzenie ścieżek przyrodniczo – dydaktycznych na terenach cennych przyrodniczo i bogatych krajobrazowo;
- Zapewnienie zachowania cennych przyrodniczo obszarów, dotychczas nie chronionych prawnie, poprzez objęcie ich różnymi formami ochrony przyrody oraz stworzenia takich warunków i zasad prowadzenia działalności gospodarczej, w tym zasad ochrony gatunkowej roślin i zwierząt, aby możliwe było utrzymanie i odtwarzanie różnorodności biologicznej,
- Zwiększenie lesistości Gminy.

5.6.4. Strategia realizacja celów.

Jednym z zadań leżących w kwestii miasta jest zapewnienie mieszkańcom dostępu do dóbr przyrody oraz ich ochrona i kształtowanie. Aby te warunki zostały spełnione należy spełnić pewien zakres wymogów:

- Uwzględnić obowiązek tworzenia i ochrony terenów zieleni w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego,
- Uwzględnić granice polno-leśne w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego,
- Wdrażać propozycję obiektów i obszarów chronionych wyróżniających się walorami przyrodniczymi,
- Zachować ciągłość „korytarzy ekologicznych” znajdujących się na terenie Gminy,
- Prowadzenie gospodarki leśnej powinno pozwalać na prawidłowy rozwój drzewostanów,
- Zmniejszać presję wywieraną na kompleksy leśne przez odpowiednie zagospodarowanie terenów do nich przylegających,
- Racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych połączone z rekultywacją terenów zdegradowanych przy ich użytkowaniu,
- Zachować bioróżnorodność agrocenoz, rekultywowanych terenów poeksploatacyjnych, walorów krajobrazowych cennych fizjograficznie form krajobrazu,
- Podnosić świadomość ekologiczną lokalnych społeczności poprzez programy edukacji ekologicznej koordynowanej przez organizacje, stowarzyszenia lub władze Gminy.

5.7. Gospodarka odpadami

5.7.1. Stan aktualny

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku o odpadach, definiuje odpady komunalne jako odpady, które powstają w gospodarstwach domowych, odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

Odpady komunalne powstają głównie w gospodarstwach domowych oraz obiektach infrastruktury.

Odpady komunalne

Jak wynika z danych przekazanych przez Urząd Gminy Ornontowice, ilość zebranych odpadów komunalnych zmieszanych w 2011 roku wyniosła 2203,97 Mg. Ilość odpadów zebranych selektywnie wyniosła w 2011 roku 169,40 Mg.

Selektywna zbiórka odpadów

W latach ubiegłych na terenie Gminy Ornontowice podjęto działania mające na celu rozwój selektywnej zbiórki odpadów, w tym odpadów niebezpiecznych. System selektywnej zbiórki odpadów to zbiórka u źródła, prowadzona w systemie workowym. W ten sposób selektywnie gromadzone są odpady w postaci papieru, szkła i plastiku. Ponadto na terenie Gminy selektywnie gromadzone są następujące rodzaje odpadów:

- 1) odpady w postaci zużytych baterii (miejsce zbierania: obiekty użyteczności publicznej, tj. Urząd Gminy, szkoły, ośrodek zdrowia);
- 2) odpady w postaci przeterminowanych leków (miejsce zbierania: Gminny Ośrodek Zdrowia);
- 3) odpady zielone (miejsce zbierania: pojemnik znajdujący się za Urzędem Gminy, okres wiosna-jesień);
- 4) odpady niebezpieczne (miejsce zbierania: zbiórka z wykorzystaniem mobilnego GPZON-u);
- 5) odpady wielkogabarytowe (sposób zbierania: wystawka);
- 6) zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny (akcja zbiórki raz lub dwa razy w roku).

Ilości odpadów zebranych w sposób selektywny z terenu Gminy Ornontowice w 2011 roku przedstawiono w poniższej tabeli:

Tabela 14. Ilość odpadów zebranych w sposób selektywny (stan na rok 2011).

Rodzaj odpadów	Ilość zebranych odpadów w [Mg]
Szkło	46,10 Mg
Papier	4,90 Mg
Tworzywa sztuczne	56,10 Mg
Odpady ulegające biodegradacji	53,30 Mg
Odpady wielkogabarytowe	6,30 Mg
Odpady w postaci zużytych baterii	0,12 Mg
Przeterminowane i nieprzydatne leki	0,06 Mg

Inne odpady niebezpieczne	0,84 Mg
Zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny	1,68 Mg
suma:	169,40 Mg

Źródło: Urząd Gminy Ornontowice.

5.7.1. Cele krótkookresowe

- ograniczenie składowania odpadów ulegających biodegradacji;
- uzyskanie znaczących efektów w selektywnym zbieraniu odpadów.

5.7.2. Cele średniookresowe

Do celów tych należą:

- Ograniczenie składowania odpadów komunalnych ulegających biodegradacji do poziomu 50 % tych odpadów w 2013 r., w stosunku do ich ilości wytwarzanych w 1995 r.,
- Dalszy wzrost efektów selektywnego zbierania odpadów niebezpiecznych: w 2015 r. do poziomu 80 % ich ilości zawartych w strumieniu zmieszanych odpadów komunalnych,
- Dalszy wzrost efektów selektywnego zbierania odpadów wielkogabarytowych, w tym wyrobów AGD i sprzętu elektronicznego do poziomu 70 % ich ilości zawartych w strumieniu odpadów komunalnych w 2015 r.,
- Dalszy wzrost efektów selektywnego zbierania odpadów przydatnych do recyklingu, w tym odpadów opakowaniowych wchodzących w strumień odpadów komunalnych do poziomu 15 % ich ilości zawartych w strumieniu odpadów komunalnych w 2015 r.,
- Wzrost efektów selektywnego zbierania odpadów budowlano – remontowych wchodzących w strumień odpadów komunalnych do poziomu 80 %,
- Zmniejszenie ilości składowanych odpadów komunalnych do poziomu 60 % w stosunku do ilości odpadów wytwarzanych.

5.7.3. Strategia realizacji celów.

W celu realizacji zamierzeń dotyczących gospodarki odpadami na Gminy Ornontowice, należy postępować zgodnie z zapisami Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Śląskiego.

5.8. Edukacja ekologiczna

Warunkiem niezbędnym w realizacji celów aktualizacji „Gminnego Programu Ochrony Środowiska w Ornontowicach na lata 2013-2016 z perspektywą na lata 2017-2020” jest świadomość ekologiczna mieszkańców. Edukacja ekologiczna w Gminie Ornontowice powinna być realizowana zgodnie z „Narodowym Programem Edukacji Ekologicznej”.

Narodowy Program Edukacji Ekologicznej

Początki edukacji ekologicznej sięgają 1992 roku, kiedy to miał miejsce Szczyt Ziemi w Rio de Janeiro. Wówczas powstał dokument „Globalny Program Działań”, z którego wynika światowy nakaz powszechnej edukacji ekologicznej.

Stwierdzono w nim, że władze lokalne 179 państw, które podpisały dokument z Rio de Janeiro, „*powinny przeprowadzić konsultację ze swoimi obywatelami i sporządzić – lokalną Agendę 21 dla własnych społeczności.*”

W skali naszego kraju taki dokument to „*Polityka Ekologiczna Państwa*” przyjęta przez Sejm w 1992 roku. Natomiast „*Polska Strategia Edukacji Ekologicznej*” jest rozwinięciem zadań dotyczących edukacji ekologicznej i została opracowana przez samodzielny zespół ds. Edukacji Ekologicznej w Ministerstwie Środowiska.

Zgodnie z zapisami art. 5 Konstytucji RP, uchwalonej w 1997 roku, Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju.

„*Narodowy Program Edukacji Ekologicznej*” (NPEE), będący rozwinięciem i konkretyzacją zapisów „*Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej*” (NSEE), jest pierwszym dokumentem z zakresu tej problematyki, określającym podstawowe zadania edukacyjne, podmioty odpowiedzialne za ich realizację, możliwości i źródła finansowania, a także harmonogram ich wdrażania. Dokument ten, z uwagi na swoje przesłanie, sposób tworzenia i konstrukcję powinien stać się swoistą polską AGENDĄ 21.

Doświadczenia gromadzone zarówno w trakcie prac nad NSEE jak i w procesie tworzenia tego dokumentu wskazują, że różnorodne przedsięwzięcia określane mianem edukacji ekologicznej, bardzo popularne w wielu kręgach, często nie noszą znamion działań o charakterze systemowym o jasno sformułowanych celach i z poprawnie opisaną procedurą ewaluacyjną.

Ten dokument powinien stać się podstawą tworzenia systemu edukacji ekologicznej (EE) realizującej cele pożądane społecznie. Winien on eliminować działania pozorne i mało efektywne, czerpiąc inspiracje z życia społeczeństwa pragnącego zachować zdrowe środowisko oraz jego walory dla przyszłych pokoleń zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Główne cele „*Narodowego Programu Edukacji Ekologicznej*” to:

- Wdrożenie zaleceń *Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej* z uwzględnieniem zmian zachodzących w procesie reformowania Państwa oraz integracji z Unią Europejską;
- Stworzenie mechanizmów pozwalających sprostać wyzwaniom związanym z wdrażaniem idei i zasad rozwoju zrównoważonego, pozwalających kształtować świadomość ekologiczną w warunkach demokratyzacji życia społecznego i wzrastającej roli komunikacji społecznej;

- Zwiększenie efektywności edukacji ekologicznej przez promowanie najskuteczniejszych jej form i najważniejszych treści, wskazanie sposobów optymalnej alokacji środków finansowych, uporządkowanie przepływu informacji i decyzji z wykorzystując najlepsze krajowe i zagraniczne doświadczenia.

Cele operacyjne „Narodowego Programu Edukacji Ekologicznej”:

- Dokonanie kompleksowej, empirycznej diagnozy funkcjonowania edukacji ekologicznej w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem jej źródeł, priorytetów i stosowanych w niej metod i procedur wdrożenia;
- Dostarczenie informacji o optymalnym systemie edukacji ekologicznej w kraju i o warunkach dochodzenia do takiego systemu;
- Wypełnienie zobowiązań wynikających z sygnowanych przez RP porozumień międzynarodowych;
- Inspirowanie potencjalnych podmiotów do tworzenia branżowych, resortowych, regionalnych, lokalnych, instytucjonalnych oraz innych programów edukacji ekologicznej;
- Stworzenie jednolitego dokumentu pozwalającego monitorować rozwój edukacji ekologicznej w Polsce w kontekście oczekiwań społecznych i możliwości realizacyjnych.

Program nauczania

Przedszkola, Szkoła podstawowa i gimnazjum.

Przedszkola – w programie nauczania przedszkolnego treści ekologiczne zawarte są w części haseł dotyczących środowiska, pór roku i towarzyszących im przemian w przyrodzie. Od świadomości ekologicznej nauczyciela przedszkola zależy jak dalece potrafi program nauczania w przedszkolu nasycić treściami ekologicznymi, co potrafi przekazać przedszkolakom w trakcie zabaw, spacerów, czy zajęć plastycznych.

Szkoła podstawowa i Gimnazjum – edukacja ekologiczna w szkole podstawowej i gimnazjum prowadzona jest na przyrodzie lub na innych przedmiotach w postaci ścieżki edukacyjnej.

Ścieżka edukacyjna to zestaw treści i umiejętności o istotnym znaczeniu wychowawczym, których realizacja może odbywać się w ramach nauczania przedmiotów (bloków przedmiotowych) lub w postaci odrębnych zajęć.

Celami ogólnymi edukacji ekologicznej są:

- Uświadamianie zagrożeń środowiska przyrodniczego, występujących w miejscu zamieszkania.
- Budzenie szacunku do przyrody.
- Rozumienie zależności istniejących w środowisku przyrodniczym.
- Zdobycie umiejętności obserwacji zjawisk przyrodniczych i ich opisu.
- Poznanie współzależności człowieka i środowiska.
- WYROBIE NIE poczucia odpowiedzialności za środowisko.
- Rozwijanie wrażliwości na problemy środowiska.

Ścieżka edukacyjna:

Program ścieżki edukacyjnej łączy ogólne treści niezbędne w edukacji ekologicznej w gimnazjum. Tymi koniecznymi treściami są:

- Przyczyny i skutki niepożądanych zmian w atmosferze, biosferze, hydrosferze i litosferze.
- Różnorodność biologiczna (gatunkowa, genetyczna, ekosystemów) – znaczenie jej ochrony.
- Żywność – oddziaływanie produkcji żywności na środowisko.
- Zagrożenia dla środowiska wynikające z produkcji i transportu energii; energetyka jądrowa – bezpieczeństwo i składowanie odpadów.

Program ten uszczegóławia powyższe treści, a w kilku miejscach wykracza poza nie. Dotyczy to szczególnie tych treści, które mają nawiązywać do własnego doświadczenia dziecka i jego znajomości najbliższej okolicy oraz regionu. Program koncentruje się wokół:

- Zagadnień zmienności w środowisku: naturalnej, jako tła porównawczego oraz zależnej od działalności człowieka w środowisku.
- Najważniejszych problemów ekologicznych współczesnego świata.
- Sposobów gospodarowania w miejscu swojego zamieszkania.
- Wartości, jaką stanowi różnorodność biologiczna.

W realizacji programu tak w szkole podstawowej jak i w gimnazjum ważne jest:

- Prowadzenie lekcji terenowych: obserwacji i prostych badań w terenie
- Preferowanie metod aktywizujących uczniów, takich jak: praca z mapą w terenie, zbieranie danych i ich opracowanie, dyskusje, debaty, wywiady, reportaże, ankietowanie, podejmowanie decyzji – metodą drzewa decyzyjnego, tworzenie „banków pomysłów”, metaplanów itp.
- Porównywanie zjawisk, procesów, problemów występujących w najbliższej okolicy z podobnymi i odmiennymi w innych regionach, krajach, kontynentach.
- Stosowanie różnorodnych skal przestrzennych prowadzących do porównywania i odróżniania zjawisk, procesów, przyczyn i skutków.
- Wykorzystywanie na lekcjach danych liczbowych, tabel, map, wykresów, zdjęć, rycin w celu kształcenia umiejętności interpretacji zawartych w nich informacji.
- Organizowanie wspólnych, wcześniej zaprojektowanych przez uczniów działań w najbliższym środowisku, prowadzących do pozytywnych zmian.
- Ukazywanie pozytywnej działalności człowieka w środowisku, jako dróg właściwego i realnego rozwiązywania problemów ekologicznych.
- Głoszenie idei, haseł proekologicznych, które są zgodne z własnymi czynami.
- Integrowanie i korelowanie treści nauczania w obrębie różnych przedmiotów i bloków przedmiotowych.

Szkoły średnie

Geografia – wśród celów nauczania geografii w szkole średniej możemy znaleźć: zdobycie wiedzy o środowisku i relacjach w nim zachodzących; zrozumienie przez uczniów złożoności procesów, którym podlega środowisko i konieczności zachowania równowagi w środowisku.

W treściach kształcenia problemy ekologiczne przewijają się często np.:

- zanieczyszczenie i ochrona wód, zanieczyszczenie i ochrona powietrza, zagrożenie i ochrona lasów, motywy i zasady racjonalnej gospodarki, zasobami naturalnymi, uciążliwość przemysłu dla środowiska i zdrowia ludzi, przemiany środowiska w wyniku prowadzenia gospodarki rolnej;
- racjonalne gospodarowanie środowiskiem, wyczerpywanie się możliwości produkcyjnych biosfery, urbanizacja, racjonalne gospodarowanie energią, zagrożenie ekologiczne związane z transportem, oraz odpowiedzialność jednostek i społeczeństw za lokalne środowisko, stanowiące część przestrzeni globalnej.

Biologia i ochrona środowiska – hasła programowe, które wchodziły w skład materiału z ekologii i ochrony środowiska to m.in.:

- przyrodnicze podstawy kształtowania środowiska;
- populacja – struktura,
- dynamika; biocenoza – podstawowe poziomy troficzne;
- ekosystem – struktura krążenia materii i przepływ energii, produktywność ekosystemów; homeostaza;
- sukcesja;
- stan zasobów w Polsce i na świecie;
- zasoby odnawialne i nieodnawialne;
- racjonalna gospodarka zasobami;
- planowanie przestrzenne;
- kształtowanie krajobrazu;
- degradacja środowiska i sposoby jej przeciwdziałania;
- ekologiczne podstawy rekultywacji środowisk zniszczonych;
- organizacja ochrony środowiska w Polsce.

Hasła te poparte są analizą materiałów źródłowych dotyczących aktualnych problemów ochrony środowiska – parków narodowych, rezerwatów przyrody, roślin i zwierząt chronionych, oraz wpływem zanieczyszczeń środowiska na zdrowie człowieka.

5.8.1. Charakterystyka stanu aktualnego

Obecnie edukacja ekologiczna na terenie Gminy Ornontowice prowadzona jest przede wszystkim w formalnym systemie kształcenia. Dodatkowo prowadzone są:

- 1) Kółka ekologiczne;
- 2) Akcje ekologiczne np.: „Sprzątania świata”, obchodzenie „Dnia Ziemi”;
- 3) Pogadanki ekologiczne z udziałem pracownika Urzędu Gminy; współpraca z Urzędem Gminy.

5.8.2. Cele średniokresowe

Cel średniokresowy do 2020 roku³

Do celu tego należy:

- Systematyczne zwiększanie świadomości ekologicznej społeczeństwa gmin,
- Prowadzenie edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju, dotyczącej wszystkich elementów i uciążliwości środowiska jest zadaniem nadrzędnym w polityce ekologicznej województwa.
- Umożliwienie każdemu człowiekowi zdobywania wiedzy i umiejętności niezbędnych dla poprawy stanu środowiska,
- Tworzenie nowych wzorców zachowań, kształtowanie postaw, wartości i przekonań jednostek, grup i społeczeństw, uwzględniających troskę o jakość środowiska.

5.8.3. Strategia realizacji celów

Zadania wchodzące w zakres dostępu do informacji, edukacji ekologicznej i udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz środowiska uzupełnione zostaną poprzez działanie zgodnie z „*Narodową Strategią Edukacji Ekologicznej*”, wsparcie finansowe, organizacyjne i techniczne udzielane przez instytucje publiczne działaniom edukacyjnym i promocyjnym realizowanym przez organizacje ekologiczne, usprawnianie przekazywania treści dotyczących środowiska i zrównoważonego rozwoju w ramach edukacji szkolnej o profilu ogólnym i zawodowym, a także rozwijanie edukacji ekologicznej przez placówki funkcjonujące przy jednostkach zarządzających cennymi przyrodniczo obszarami chronionymi (przede wszystkim parkami narodowymi i krajobrazowymi).

Edukacja ekologiczna na terenie Gminy Ornontowice jest prowadzona przede wszystkim poprzez placówki oświaty.

6. Plan operacyjny

6.1. Wprowadzenie

Krótkoterminowe (2013–2016 r.) oraz średniokresowe (2017–2020 r.) cele ekologiczne i strategia ich realizacji przedstawione w rozdziale 5 są podstawą dla planu operacyjnego na lata 2012 – 2019, tj. konkretnych przedsięwzięć, mających priorytet w skali Gminy.

W rozdziale 6.2. przedstawione zostały kryteria wyboru priorytetów, będących podstawą do sformułowania przedsięwzięć przeznaczonych do realizacji w latach 2013–2020. Poszczególne przedsięwzięcia zostały zebrane w tabeli 13. Tabela ta zawiera dodatkowo

³ Cel krótkookresowy (do 2016 roku) jest taki sam jak cel średniokresowy (do 2020 roku).

informacje o instytucjach odpowiedzialnych za realizację danego przedsięwzięcia, partnerach oraz o kosztach realizacji⁴.

6.2. Kryteria wyboru przedsięwzięć

Podstawą sformułowania przedsięwzięć przeznaczonych do realizacji w latach 2013 – 2020 są wymagania w zakresie ochrony środowiska i racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych.

Do najważniejszych kryteriów należą:

- wymogi wynikające z następujących ustaw:
 - Prawo ochrony środowiska,
 - o odpadach,
 - Prawo Wodne,
- zgodność z wymogami Traktatu Akcesyjnego,
- zgodność z wymogami „Wojewódzkiego Programu Ochrony Środowiska dla województwa śląskiego do roku 2013 z uwzględnieniem perspektywy do 2018 roku”,
- zgodność z wymogami „Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego do roku 2020”,
- zgodność z wymogami „Polityki Ekologicznej Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016”,
- zgodność z „Lokalnym Programem Rewitalizacji Gminy Ornontowice”,
- zgodność z „Wieloletnią Prognozą Finansową Gminy Ornontowice”
- zgodność z „Strategią Rozwoju Gminy Ornontowice”.

6.3. Lista przedsięwzięć

Lista przedsięwzięć przeznaczonych do realizacji w latach 2013–2020 została przedstawiona w poniższej tabeli.

Ważnym jest aby podkreślić, iż zaproponowana lista przedsięwzięć nie blokuje możliwości realizacji innych, charakteryzujących się mniejszym jednostkowym efektem. Oznacza to możliwość realizacji przedsięwzięć nie wskazanych w poniższej tabeli, ale mieszczących się w ramach celów wyznaczonych w rozdziale 5.

Tabela 15. Lista zadań przeznaczonych do realizacji w ramach planu operacyjnego na lata 2013-2020.

Lp.	Opis przedsięwzięcia	Okres realizacji	Prognozowane nakłady inwestycyjne brutto [tys. zł]
Ochrona przyrody			
1.	Utrzymanie obszarów cennych przyrodniczo.	2013-2020	Koszty zależne od wielkości inwestycji
2.	Tworzenie nowych form ochrony przyrody.	2013-2020	
3.	Ochrona istniejących kompleksów leśnych.	2013-2020	
4.	Racjonalna gospodarka leśna.	2013-2020	

⁴ Szczegółowy opis sposobów finansowania poszczególnych przedsięwzięć został przedstawiony w rozdz. 8.

Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Ornontowice

Lp.	Opis przedsięwzięcia	Okres realizacji	Prognozowane nakłady inwestycyjne brutto [tys. zł]
5.	Zalesianie obszarów nieprzydatnych rolniczo.	2013-2020	
6.	Utrzymanie zieleni na terenie Gminy, w tym zieleni przydrożnej.	2013-2020	
7.	Prace pielęgnacyjno-konserwacyjne istniejących pomników przyrody i terenów zabytkowych (Park).	2013-2020	
8.	Nasadzenia drzew i krzewów na terenach gminnych	2013-2020	
Ochrona powietrza, ochrona przed hałasem			
9.	Budowa i modernizacja ciągów komunikacyjnych na terenie Gminy Ornontowice.	2013-2020	Koszty zależne od wielkości inwestycji
10.	Gazyfikacja, wprowadzenie nowych systemów ogrzewania (termomodernizacja budynków), ograniczenie „niskiej emisji”.	2013-2020	
11.	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej.	2013-2020	
Ochrona gleby i powierzchni ziemi			
12.	Utrzymanie w odpowiednim stanie urządzeń melioracyjnych (w tym remonty).	2013-2020	Koszty zależne od wielkości inwestycji
13.	Propagowanie dobrych praktyk rolniczych – szkolenia.	2013-2020	50
14.	Edukacja ekologiczna mieszkańców z zakresu ochrony gleby i powierzchni ziemi.	2013-2020	8
Gospodarka wodno-ściekowa			
15.	Prowadzenie rejestru przydomowych oczyszczalni ścieków (zadanie ciągłe).	2013-2020	-
16.	Budowa mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków „Ornontowice-Północ”.	2013-2017	14 000
17.	Budowa kanalizacji sanitarnej i deszczowej w Gminie Ornontowice	2012-2020	Koszta zależne od wielkości inwestycji
18.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków.	2013-2020	Koszty zależne od wielkości inwestycji
19.	Prowadzenie rejestru zbiorników bezodpływowych (szamb)	2013-2020	-
20.	Modernizacja sieci wodociągowej na terenie Gminy Ornontowice	2013-2020	Koszty zależne od wielkości inwestycji
21.	Edukacja ekologiczna mieszkańców z zakresu racjonalnego wykorzystywania zasobów wodnych występujących na terenie Gminy.	2012-2020	8
Inne			
22.	Sporządzenie raportu z realizacji Programu Ochrony Środowiska.	2015	5
23.	Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska.	2017	10
Gospodarka odpadami			
24.	Likwidacja i utylizacja materiałów zawierających azbest z terenu Gminy Ornontowice.	2013-2032	359
25.	Dostosowanie gospodarki odpadami na terenie Gminy do aktualnych przepisów prawnych, w tym Ustawy o odpadach oraz nowelizacji Ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach.	2013	Zadania realizowane w ramach Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami
26.	Dostosowanie „Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy...” do zaktualizowanego wojewódzkiego planu gospodarki odpadami (nie później niż 6 miesiące od daty uchwalenia aktualizacji planu).	2013	
27.	Objęcie wszystkich mieszkańców Gminy zorganizowaną zbiórką	2013	

Lp.	Opis przedsięwzięcia	Okres realizacji	Prognozowane nakłady inwestycyjne brutto [tys. zł]
	odpadów komunalnych.		
28.	Utrzymanie i rozwój selektywnej zbiórki surowców wtórnych.	2013-2020	
29.	Utrzymanie i rozwój selektywnej zbiórki odpadów wielkogabarytowych.	2013-2020	
30.	Utrzymanie i rozwój selektywnej zbiórki odpadów niebezpiecznych.	2013-2020	
31.	Rozwój i utrzymanie systemu selektywnej zbiórki odpadów: <ul style="list-style-type: none"> • zielonych z ogrodów i parków, • ulegających biodegradacji z gospodarstw domowych. 	2013-2020	
32.	Prowadzenie edukacji ekologicznej z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi.	2013-2020	8

7. Wdrażanie i monitoring programu

Właściwe wykorzystanie możliwych rozwiązań o charakterze organizacyjnym ma istotne znaczenie w procesie wdrażania programu i jego realizacji. Wprowadzenie zasad monitoringu umożliwi sprawną realizację działań, jak również pozwoli na bieżącą aktualizację celów programu. Sformułowanie zasad zarządzania środowiskiem stanowi więc podstawę sprawnej realizacji i kontroli działań programowych.

Zarządzanie programem to sukcesywna realizacja następujących zadań:

1) Wdrożenie programu i jego realizacja, a w szczególności:

- koordynacja przebiegu wdrażania i realizacji,
- bieżąca ocena realizacji i aktualizacja celów,
- raporty na temat wykonania programu,

2) Edukacja ekologiczna:

- utworzenie systemu edukacji ekologicznej,
- udostępnienie informacji o stanie środowiska,
- publikacja informacji o stanie środowiska.

7.1. Działania polityki ochrony środowiska

Realizacja celów długookresowych wymaga podjęcia działań, które muszą być zgodne z zasadami zawartymi w stosownych ustawach. Działania będące elementem zarządzania środowiskiem można sklasyfikować w następujące grupy:

Działanie prawne – grupa działań mająca na celu respektowanie odpowiednich dyrektyw i decyzji pozwalających na kształtowanie środowiska wg zamysłu władz. Do grupy tej należą systemy wydawania pozwoleń (wprowadzanie do środowiska ścieków, gazów, pyłów, odpadów) decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach oraz koncesji.

Działania finansowe – polegają głównie na systemie pobierania opłat za korzystanie ze środowiska naturalnego (emisje zanieczyszczeń, składowanie odpadów itp.). Do tej grupy działań należy doliczyć także system kar przewidziany za przekroczenie określonych limitów w pozwoleniach i koncesjach.

Działania społeczne – polegają na współpracy i partnerstwie w zakresie realizacji polityki ochrony środowiska. Sprowadzają się one do dwóch zasadniczych aspektów: edukacji ekologicznej oraz budowy powiązań samorząd-społeczeństwo. Wiąże się to z udostępnieniem i publikacją informacji o środowisku co jest obowiązkiem władz samorządowych wynikającym z Prawa Ochrony Środowiska.

Działania strukturalne – polegają na formułowaniu i wdrażaniu polityk ekologicznych. Mowa tu głównie o tworzeniu strategii, programów wdrożeniowych oraz wprowadzaniu narzędzi wspomagających system zarządzania środowiskiem.

Wymienione wyżej sposoby realizacji pozwalają prowadzić działania z zakresu ochrony środowiska przyczyniając się do osiągnięcia celów nie tylko lokalnych, ale i szczebla wojewódzkiego oraz „*Polityki Ekologicznej Państwa*”. Są to działania umożliwiające wprowadzenie przepisów, egzekwowanie ich oraz pozyskiwanie funduszy na działania ograniczające wpływ degradacji środowiska związanej z działalnością człowieka.

Działania strukturalne to również opracowanie programu ochrony środowiska oraz jego aktualizacji. Przedstawia on stan środowiska oraz główne cele i zadania umożliwiające jego poprawę. Działania mające na celu poprawę stanu środowiska zawarte w *Programie* to odpowiednie kombinacje działań prawnych, finansowych i strukturalnych.

7.2. Kontrola oraz dokumentacja realizacji programu

Kontrola realizacji *Programu Ochrony Środowiska* wymaga oceny zarówno stopnia realizacji celów i zadań jak i terminowości ich wykonania. Istotne znaczenie ma tu również analiza rozbieżności pomiędzy założeniami a realizacją.

Ustawa Prawo Ochrony Środowiska zakłada sporządzenie raportów z realizacji programu co dwa lata i przedstawienie go Radzie Gminy Ornontowice. Cały *Program* aktualizowany winien być co cztery lata uwzględniając rozbieżności oraz wprowadzając nowe zadania i cele.

Ocena realizacji programu polega na monitorowaniu zmian w wielu wzajemnie powiązanych strefach. System monitorowania w celu uzyskiwania kompatybilnych informacji w skali regionu powinien uwzględniać następujące działania:

- zebranie danych liczbowych,
- uporządkowanie, przetworzenie, analiza zebranych danych,
- przygotowanie raportu,
- analiza porównawcza,
- aktualizacja.

Nadzór nad realizacją *Programu* sprawdzać będzie Wydział Środowiska, Przedsiębiorczości i Gospodarki Gruntami, którego obowiązkiem będzie dokonywanie analizy realizacji zadań *Programu* z uwzględnieniem następujących mierników:

- liczby mieszkańców Gminy korzystających z sieci kanalizacji sanitarnej;
- % wytworzonych ścieków w gminie podlegających oczyszczeniu;
- ilości nasadzeń drzew i krzewów dokonanych przez gminę;
- liczby szkoleń, konkursów i ich uczestników, organizowanych przez placówki oświatowe, ODR itp;
- wskaźników emisji zanieczyszczeń do powietrza (na podstawie raportów WIOŚ) oraz o stanie wód (na podstawie raportów WIOŚ oraz badań własnych);
- informacji o prowadzonych inwestycjach drogowych;
- informacji o realizacji inwestycji dotyczących zabezpieczenia przed hałasem przemysłowym i komunikacyjnym;
- wysokości nakładów z budżetu Gminy i źródeł pozabudżetowych na wykonanie zadań;
- efektach redukcji niskiej emisji, oraz ilości energii pozyskiwanej ze źródeł alternatywnych;
- innych działań wynikających z realizacji zadań ujętych w harmonogramie (zalesianie gruntów, przebudowa drzewostanu, wprowadzenie nowych form ochrony przyrody, wdrażanie limitów zużycia energii i wody przez zakłady).

Postuluje się, aby ocena dokonywana była co dwa lata w formie Raportu realizacji *Programu*. Z przeprowadzonej analizy sporządzany będzie raport, który zostanie przedłożony Radzie Gminy Ornontowice. Ponadto na poziomie decyzyjnym w odniesieniu do nowo realizowanych inwestycji, wszystkie aspekty projektów winny być wnikliwie przeanalizowane pod kątem zgodności z zaleceniami *Programu Ochrony Środowiska*.

8. Analiza uwarunkowań finansowych Gminy.

8.1. Potencjalne źródła finansowania przedsięwzięć inwestycyjnych

Realizacja zadań inwestycyjnych w zakresie ochrony środowiska wymaga nakładów finansowych znacznie przewyższających możliwości budżetowe jednostek samorządu terytorialnego. Istnieje zatem potrzeba pozyskania zewnętrznych źródeł finansowego wsparcia przedsięwzięć inwestycyjnych.

Dla jednostek samorządowych dostępnymi sposobami finansowania inwestycji są:

- środki własne,
- kredyty i pożyczki udzielane w bankach komercyjnych,
- kredyty i pożyczki preferencyjne udzielane przez instytucje wspierające rozwój gmin,
- dotacje państwowe z funduszy krajowych i zagranicznych,
- emisja obligacji.

8.1.1. Fundusze krajowe

Wszelkie działania związane z ochroną środowiska i ekologią są wspierane finansowo poprzez różne krajowe i zagraniczne fundusze ekologiczne oraz programy a także środki własne inwestorów.

Do publicznych funduszy ochrony środowiska w Polsce zalicza się:

- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW),
- Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Ministerstwo Środowiska (MŚ).

Budżety dwóch pierwszych funduszy są tworzone głównie z:

- opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska – wszelkie firmy, które korzystają z zasobów naturalnych środowiska poprzez m.in. zużywanie wody, zanieczyszczanie powietrza atmosferycznego, usuwanie drzew czy wytwarzanie odpadów - płacą za to zgodnie ze stawkami wyznaczanymi przez Radę Ministrów. Każda firma otrzymuje pozwolenie na korzystanie z określonej ilości tych zasobów.
- kar za przekroczenie dopuszczalnych norm - płacą je firmy, które korzystają z większych ilości zasobów środowiska niż im na to zezwolono oraz wszystkie inne instytucje nie przestrzegające wymogów ochrony środowiska.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej⁵

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej jest największą instytucją realizującą Politykę Ekologiczną Państwa poprzez finansowanie inwestycji w ochronie środowiska i gospodarce wodnej, w obszarach ważnych z punktu widzenia procesu dostosowawczego do standardów i norm Unii Europejskiej. Narodowy Fundusz działa od 1 lipca 1989 roku, a powstał na podstawie ustawy z dnia 31 stycznia 1980 roku o ochronie i kształtowaniu środowiska.

Celem działalności Narodowego Funduszu jest finansowe wspieranie inwestycji ekologicznych o znaczeniu i zasięgu ogólnopolskim i ponadregionalnym oraz zadań lokalnych, istotnych z punktu widzenia potrzeb środowiska.

Dystrybucja środków finansowych z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej odbywa się w ramach następujących dziedzin:

- Ochrona powietrza,
- Ochrona wód i gospodarka wodna,
- Ochrona powierzchni ziemi,
- Ochrona przyrody i krajobrazu oraz leśnictwo,
- Geologia i górnictwo,
- Edukacja ekologiczna,
- Państwowy Monitoring Środowiska,
- Programy międzydziedzinowe,
- Nadzwyczajne zagrożenia środowiska,
- Ekspertyzy i prace badawcze.

W Narodowym Funduszu stosowane są trzy formy dofinansowywania:

- finansowanie pożyczkowe (pożyczki udzielane przez NF, kredyty udzielane przez banki ze środków NF, konsorcja czyli wspólne finansowanie NF z bankami, linie kredytowe ze środków NF obsługiwane przez banki).
- finansowanie dotacyjne (dotacje inwestycyjne, dotacje nieinwestycyjne, dopłaty do kredytów bankowych, umorzenia) .
- finansowanie kapitałowe (obejmowanie akcji i udziałów w zakładanych bądź już istniejących spółkach w celu osiągnięcia efektu ekologicznego).

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska ma bardzo istotne znaczenie dla ochrony środowiska i gospodarki kraju:

- finansuje ochronę środowiska,
- uruchamia środki innych inwestorów,
- stymuluje nowe inwestycje,
- wspomaga tworzenie nowych miejsc pracy,
- ważny dla zrównoważonego rozwoju.

⁵ źródło: <http://www.nfosigw.gov.pl/>

Szczegółowy zakres działalności NFOŚiGW, lista programów i przedsięwzięć priorytetowych, kryteria i zasady udzielania wsparcia finansowego, a także wzory wniosków i procedury ich rozpatrywania dostępne są w oficjalnym serwisie internetowym: www.nfosigw.gov.pl oraz w siedzibie Funduszu w Warszawie przy ul. Konstruktorskiej 3a.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach⁶

WFOŚiGW w Katowicach powstał w 1993 roku. Jest publiczną instytucją finansową, realizującą politykę ekologiczną województwa śląskiego. Realizując swoją misję, Fundusz koncentruje się na:

- wspieraniu działań proekologicznych podejmowanych przez administrację publiczną, przedsiębiorców, instytucje i organizacje pozarządowe
- pozyskiwaniu i zarządzaniu środkami europejskimi ukierunkowanymi na ochronę środowiska i gospodarkę wodną
- prowadzeniu operacji na rynku finansowym zapewniających pomnażanie środków.

Fundusz a samorzady

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach jest podstawowym źródłem finansowania działań i projektów proekologicznych realizowanych przez samorzady lokalne oraz podmioty gospodarcze działające w województwie śląskim.

Nie byłaby możliwa likwidacja największych zagrożeń śląskiego otoczenia bez działań Funduszu, który nie tylko wspomaga rozmaite inicjatywy proekologiczne, ale także sam jest wielu takich przedsięwzięć inicjatorem. To wszystko sprawia, że stan środowiska śląskiego wraca do normalności. W ciągu ostatniego dziesięciolecia nastąpiła znaczna poprawa w zakresie czystości powietrza oraz jakości wód powierzchniowych. Dużą rolę odegrał w tym Fundusz. W województwie śląskim na realizację inwestycji proekologicznych przeznaczają się rocznie ok. 1,5 mld zł rocznie. W tym 25% stanowi udział środków Wojewódzkiego i Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Fundusz jest narzędziem realizacji polityki ekologicznej, która pozostaje w gestii samorządu wojewódzkiego. W praktyce oznacza to, że w ślad za strategicznymi decyzjami władz samorządowymi idą konkretne działania Funduszu niosące za sobą skutki finansowe i rzeczowe. Aż 62 procent środków pozostających pod kuratelą WFOŚiGW w Katowicach przeznaczanych jest na potrzeby samorządów.

Dzięki środkom Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach zakończono realizację kilkuset zadań inwestycyjnych dotyczących ochrony środowiska, które stworzyły możliwość m.in. ograniczenia emisji zanieczyszczeń do powietrza, oczyszczania ścieków czy też rozwoju systemu gospodarki odpadami. Sfinansowano także kilkaset projektów związanych z likwidacją uciążliwości przemysłu i jego restrukturyzacją, głównie w energetyce, hutnictwie i koksownictwie, a także w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw.

⁶ Źródło: <http://www.wfosigw.katowice.pl>

Na właściwy kształt stosunków pomiędzy Funduszem, a organami samorządu terytorialnego ważny wpływ ma fakt posiadania przez Wojewódzki Fundusz osobowości prawnej. Jest ona niczym innym jak zdolnością do samodzielnego wyznaczania celów. Oznacza to też, że organy Funduszu mogą skutecznie podejmować decyzje, nie czekając na jakąkolwiek akceptację na wyższych szczeblach. To jedna z najcenniejszych wartości polskiego systemu ochrony środowiska.

Więcej informacji uzyskać można na stronie internetowej: <http://www.wfosigw.katowice.pl> lub pod nr telefonu: tel. (32) 60 32 200.

8.1.2. Fundusze Unii Europejskiej⁷

W maju 2004 roku Polska stała się oficjalnie członkiem Unii Europejskiej. Jedną z istotniejszych zalet obecności naszego państwa we Wspólnocie Europejskiej będzie możliwość korzystania ze środków finansowych pochodzących z Funduszy Strukturalnych i z Funduszu Spójności.

Kraj, który chce wykorzystać środki funduszy unijnych musi najpierw przedstawić Komisji Europejskiej dokumenty, które opisują ramy i systemy wykorzystywania instrumentów strukturalnych. Pierwszym takim dokumentem przyjętym przez Radę Ministrów w styczniu 2003 r. był Narodowy Plan Rozwoju 2004-2006 (NPR). Dokument ten określał wielkość pomocy przyznanej Polsce jako krajowi członkowskiemu UE na realizację celów określonych w NPR oraz wielkość środków krajowych na współfinansowanie. Obecnie nowym dokumentem tego typu jest Narodowy Plan Rozwoju 2007-2013. **W odróżnieniu od Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004-2006, który jest dokumentem programującym wykorzystanie przez Polskę funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności Unii Europejskiej, Narodowy Plan Rozwoju (NPR) na lata 2007-2013 będzie strategią obejmującą całokształt działań rozwojowych kraju, bez względu na pochodzenie środków finansowych. Tak więc poza przedsięwzięciami współfinansowanymi z budżetu UE, uwzględnione w niej zostaną działania finansowane wyłącznie z zasobów krajowych.**

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (POLiŚ)

Decyzją z dnia 7 grudnia 2007 r. Komisja Europejska zatwierdziła Program Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013. To zwieńczenie wielomiesięcznych prac nad przygotowaniem największego w historii Unii Europejskiej programu. Wielkość środków unijnych zaangażowanych w realizację programu wynosi prawie 28 miliardów euro, co stanowi ok. 42 proc. całości środków polityki spójności w Polsce.

W ramach programu realizuje się duże inwestycje infrastrukturalne w zakresie ochrony środowiska, transportu, energetyki, kultury i dziedzictwa narodowego, ochrony zdrowia oraz szkolnictwa wyższego.

⁷ www.funduszeuropejskie.gov.pl

Cel programu

Celem programu jest poprawa atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej. Program zgodnie z Narodowymi Strategicznymi Ramami Odniesienia (NSRO), zatwierdzonymi 7 maja 2007 r. przez Komisję Europejską, stanowi jeden z programów operacyjnych będących podstawowym narzędziem do osiągnięcia założonych w nich celów przy wykorzystaniu środków Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko jest również ważnym instrumentem realizacji odnowionej Strategii Lizbońskiej, a wydatki na cele priorytetowe UE stanowią w ramach programu 66,23 proc. całości wydatków ze środków unijnych.

Obecny kształt Programu

Łączna wielkość środków finansowych zaangażowanych w realizację Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013 wynosi 37,6 mld euro, z czego wkład unijny to 27,9 mld euro, zaś wkład krajowy – 9,7 mld euro.

Podział środków UE dostępnych w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko pomiędzy poszczególne sektory przedstawia się następująco:

- transport – 19,4 mld euro
- środowisko – 4,8 mld euro
- energetyka – 1,7 mld euro
- szkolnictwo wyższe – 500,0 mln euro
- kultura – 490,0 mln euro
- zdrowie – 350,0 mln euro

Dodatkowo dla Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko przewidziane zostały środki na pomoc techniczną (w sumie 581,3 mln euro).

W ramach programu realizowanych jest **15 priorytetów:**

1. Gospodarka wodno-ściekowa – 3 275,2 mln euro (w tym 2 783,9 mln euro z FS);
2. Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi – 1,430,3 mln euro (w tym 1,215,7 mln euro z FS);
3. Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska – 655,0 mln euro (w tym 556,8 mln euro z FS);
4. Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska – 667,0 mln euro (w tym 200,0 mln euro z EFRR);
5. Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych – 105,6 mln euro (w tym 89,9 mln euro z EFRR);
6. Drogowa i lotnicza sieć TEN-T – 10 548,3 mln euro (w tym 8 802,4 mln euro z FS);
7. Transport przyjazny środowisku – 12 062,0 mln euro (w tym 7 676,0 mln euro z FS);
8. Bezpieczeństwo transportu i krajowe sieci transportowe – 3 465,3 mln euro (w tym 2 945,5 mln euro z EFRR);
9. Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku i efektywność energetyczna – 1 403,0 mln euro (w tym 748,0 mln euro z FS);
10. Bezpieczeństwo energetyczne, w tym dywersyfikacja źródeł energii – 1 693,2 mln euro (w tym 974,3 mln euro z EFRR);

11. Kultura i dziedzictwo kulturowe – 576,4 mln euro (w tym 490,0 mln euro z EFRR);
12. Bezpieczeństwo zdrowotne i poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia – 411,8 mln euro (w tym 350,0 mln euro z EFRR);
13. Infrastruktura szkolnictwa wyższego – 588,2 mln euro (w tym 500,0 mln euro z EFRR);
14. Pomoc techniczna - Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego – 220,9 mln euro (w tym 187,8 mln euro z EFRR);
15. Pomoc techniczna - Fundusz Spójności – 462,9 mln euro (w tym 393,5 mln euro z FS).

Institucjami odpowiedzialnymi za wdrażanie poszczególnych priorytetów Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (Instytucjami Pośredniczącymi) są:

- Ministerstwo Środowiska (priorytety I-V);
- Ministerstwo Infrastruktury (priorytety VI-VIII);
- Ministerstwo Gospodarki (priorytety IX-X);
- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (priorytet XI);
- Ministerstwo Zdrowia (priorytet XII);
- Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (priorytet XIII).

Realizacja programu

Tryb pozakonkursowy obejmie zgodnie z projektem ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju:

- Duże projekty, których koszt całkowity przekracza 25 mln euro – w przypadku projektów dotyczących środowiska naturalnego oraz projektów o wartości powyżej 50 mln euro – w przypadku innych dziedzin, zatwierdzone przez Komisję Europejską;
- Projekty systemowe - polegające na dofinansowaniu realizacji przez poszczególne organy administracji publicznej i inne jednostki organizacyjne sektora finansów publicznych, zadań publicznych określonych w odrębnych przepisach dotyczących tych organów i jednostek;
- Projekty indywidualne – określone w programie operacyjnym, zgłaszane przez beneficjentów imiennie wskazanych w programie operacyjnym;
- Projekty pomocy technicznej.

Pozostałe projekty będą wybierane w drodze konkursu.

Oczekiwane efekty programu

- 9 tys. km kanalizacji sanitarnej, w wyniku czego 810 tys. osób zostanie podłączonych do sieci;
- 318 oczyszczalni ścieków;
- 20 nowych ponadregionalnych zakładów zagospodarowania odpadów;
- 5,5 mln osób zostanie dodatkowo objętych systemem gospodarowania odpadami komunalnymi;
- z 79% do 50% zmniejszy się poziom składowania odpadów;
- 400 obiektów małej retencji;
- 500 stanowisk do analizowania i reagowania na zagrożenia katastrofami naturalnymi;
- 135 dużych przedsiębiorstw wspartych w zakresie systemów zarządzania środowiskowego;

- 1550 ha, którym przywrócono ochronę właściwego stanu ekosystemów;
- 477 km wybudowanych autostrad w sieci TEN-T;
- 1400 km wybudowanych dróg ekspresowych w sieci TEN-T;
- 8 przebudowanych lotnisk w sieci TEN-T;
- 1250 km zmodernizowanych linii kolejowych;
- 410 km wybudowanej sieci transportu szynowego i trolejbusowego;
- 270 km zmodernizowanych dróg wodnych;
- z 2% do 7,5% powinien wzrosnąć udział energii elektrycznej wytworzonej ze źródeł odnawialnych w zużyciu energii elektrycznej brutto;
- 1 mln ton rocznej produkcji biopaliw;
- 1000 km nowo wybudowanych gazociągów przesyłowych i 4900 km gazociągów dystrybucyjnych;
- 600 km wybudowanych elektroenergetycznych sieci przesyłowych;
- 14 obiektów dziedzictwa kulturowego poddanych ochronie;
- 600 ambulansów zakupionych na potrzeby ratownictwa medycznego;
- 100 przebudowanych i doposażonych zakładów opieki zdrowotnej;
- 120 zmodernizowanych obiektów szkolnictwa wyższego;
- 6 tys. miejsc pracy.

Regionalne Programy Operacyjne

Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2007-2013 stanowi najistotniejszy instrument polityki regionalnej województwa w okresie 2007-2013, spajający większość zadań realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego oraz inne jednostki publiczne i prywatne w ramach funduszy strukturalnych Unii Europejskiej. Realizuje on zapisy zawarte w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego na lata 2000 – 2020, przyjętej przez Sejmik Województwa Śląskiego dnia 4 lipca 2005 roku.

Przygotowując RPO WSL oparto się na celach wynikających z dokumentów programowych wyższego rzędu, takich jak: z jednej strony Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego na lata 2000-2020, z drugiej zaś – Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007-2013 (NSRO) i Krajowy Program Reform na lata 2005-2008, Strategii UE dla Regionu Morza Bałtyckiego, Strategii UE 2020 i raportu Polska 2030. Wyznaczono priorytety rozwoju województwa, które są zgodne z zapisami osi priorytetowych z rozporządzenia Komisji Europejskiej w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Na podstawie doświadczenia z okresu 2004 - 2006, zgłaszanych przez potencjalnych Beneficjentów potrzeb, jak również uwzględniając założenia Strategii Lizbońskiej, ustalono ramy finansowania RPO WSL.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2007 - 2013 zakłada równomierne wsparcie dla wszystkich obszarów województwa, zarówno tych problemowych, jak i ośrodków wzrostu. Program zbudowany jest w oparciu o priorytety tematyczne, bez ograniczeń oraz preferencji terytorialnych. Przewiduje się, że konkursy mogą być ogłaszane na poziomie działań/poddziałań, typów projektów i grup Beneficjentów. Ponadto, w ramach ogłaszanych konkursów dla niektórych działań RPO WSL planuje się wydzielanie dwóch puli środków – dla dużych i mniejszych gmin.

Celem głównym Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007 – 2013 jest: stymulowanie dynamicznego rozwoju, przy wzmocnieniu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej regionu.

Realizacja celu głównego i wprowadzenie regionu na ścieżkę dynamicznego wzrostu wymaga stworzenia korzystnych warunków do przeobrażenia gospodarki opartej na przemyśle ciężkim w gospodarkę opartą na wiedzy i informacji. Sukces regionu zależy w dużej mierze również od przezwyciężenia barier stojących na drodze zrównoważonego rozwoju, takich jak: zły stan środowiska, niedrożny system transportowy, liczne zdegradowane obszary miejskie, w których kumulują się problemy społeczne i gospodarcze, czy wysoki stopień zużycia infrastruktury edukacyjnej i zdrowotnej. Wzrost gospodarczy i poprawa jakości życia wspomagana będzie także przez umiejętne wykorzystanie potencjału turystycznego i kulturowego. Rozwój regionalny jest nierozdzielny z rozwojem lokalnym, a sukces Programu będzie w dużej mierze zależał od racjonalnej, przestrzennej organizacji procesów rozwojowych.

Rozwój rozumiany jest, jako proces zachodzący na wielu komplementarnych płaszczyznach, w tym: gospodarczej: wzrost gospodarczy i zwiększenie zatrudnienia, rozwój technologiczny i innowacje, restrukturyzacja i dywersyfikacja działalności gospodarczej, społecznej: poprawa jakości życia mieszkańców, wzbogacenie tożsamości kulturowej i procesy integracyjne, rozwój usług i zasobów społecznych, wzrost mobilności zawodowej i społecznej, środowiskowej: zmniejszenie obciążeń i polepszenie jakości środowiska przyrodniczego, zachowanie bioróżnorodności, infra-technicznej: podnoszenie jakości, rozbudowa i racjonalne gospodarowanie zasobami infrastruktury technicznej.

Do osiągnięcia celu głównego Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007 – 2013 prowadzić będzie realizacja 10 priorytetów, z których każdy jest zorientowany na osiągnięcie jednego z dziesięciu celów szczegółowych Programu. Cele szczegółowe Programu są równocześnie celami głównymi priorytetów.

Cel główny Programu	Cel główny Priorytetu	Priorytet
Stymulowanie dynamicznego rozwoju, przy wzmocnieniu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej	Wzrost konkurencyjności regionalnej gospodarki opartej na wiedzy	Badania i rozwój technologiczny (B+R), innowacje i przedsiębiorczość
	Stworzenie warunków do rozwoju społeczeństwa informacyjnego w regionie	Spółeczeństwo informacyjne
	Wzrost konkurencyjności turystycznej regionu	Turystyka
	Wzrost znaczenia kultury, jako czynnika rozwoju społeczno - gospodarczego	Kultura
	Ochrona oraz poprawa jakości środowiska	Środowisko
	Wzrost konkurencyjności przestrzeni miejskiej województwa	Zrównoważony rozwój miast
	Ukształtowanie efektywnego i zintegrowanego systemu transportowego	Transport

regionu	Stworzenie warunków do rozwoju społeczeństwa o wysokich kwalifikacjach zawodowych, poszukiwanych na rynku pracy	Infrastruktura edukacyjna
	Poprawa stanu zdrowia mieszkańców regionu	Zdrowie i rekreacja
	Skuteczna absorpcja środków w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego	Pomoc techniczna

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (PROW)

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 jest instrumentem realizacji polityki Unii Europejskiej w zakresie rozwoju obszarów wiejskich (ROW). Dokument określa cele, priorytety oraz zasady, na podstawie których będą wspierane działania dotyczące tej problematyki.

PROW jest końcowym elementem procesu programowania zorganizowanego zgodnie ze strategicznym podejściem zaproponowanym przez Komisję Europejską. Zgodnie z nim na poziomie unijnym opracowywany jest dokument strategiczny identyfikujący silne i słabe strony obszarów wiejskich na poziomie UE, wspólne dla krajów członkowskich osie priorytetowe oraz wskaźniki dla mierzenia postępu w osiąganiu unijnych priorytetów. W oparciu o strategię UE przygotowywana jest strategia krajowa ROW, która przekłada priorytety wspólnotowe na sytuację w kraju. Głównym narzędziem realizacji strategii jest właśnie PROW.

Program Rozwój Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 będzie realizowany na terenie całego kraju. Podstawą realizacji jego założeń strategicznych są działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich w ramach czterech osi priorytetowych:

1. **Oś: Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego;**
 - 1.1. Szkolenia zawodowe dla osób zatrudnionych w rolnictwie i leśnictwie;
 - 1.2. Ułatwienie startu młodym rolnikom;
 - 1.3. Renty strukturalne;
 - 1.4. Korzystanie z usług doradczych przez rolników i posiadaczy lasów;
 - 1.5. Modernizacja gospodarstw rolnych;
 - 1.6. Zwiększanie wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej i leśnej;
 - 1.7. Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowaniem rolnictwa i leśnictwa;
 - 1.8. Uczestnictwo rolników w systemie jakości żywności;
 - 1.9. Działania informacyjne i promocyjne;
 - 1.10. Grupy producentów rolnych;

2. **Oś: Poprawa stanu środowiska naturalnego i obszarów wiejskich;**
 - 2.1. Wspieranie gospodarowania na obszarach górskich niekorzystnych i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW);
 - 2.2. Program rolnośrodowiskowy;

- 2.3. Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne;
- 2.4. Odtwarzanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy oraz wprowadzanie instrumentów zapobiegawczych;

3. Oś: Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej;

- 3.1. Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej;
- 3.2. Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw;
- 3.3. Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej;
- 3.4. Odnowa i rozwój wsi;

4. Oś: LEADER.

- 4.1. Lokalne strategie rozwoju;
- 4.2. Współpraca międzyregionalna i międzynarodowa;
- 4.3. Nabywanie umiejętności, aktywizacja i koszty bieżące lokalnych grup działania;

Wszystkie te działania w ramach tych czterech osi będą współfinansowane z Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz ze środków krajowych przeznaczonych na ten cel w ustawie budżetowej. Na finansowanie PROW przewidziano 17 217 817 541 euro. Ludność wiejska to główni beneficjenci programu.

Tabela 16. Proponowany system finansowania wyznaczonych zadań w latach 2013-2020.

Lp.	Opis przedsięwzięcia	Prognozowane nakłady inwestycyjne brutto [tyś. zł]	Środki własne [%]	Wysokość i źródło możliwego dofinansowania [%]
1.	Utrzymanie obszarów cennych przyrodniczo.	Koszty zależne od wielkości inwestycji	100%	0%
2.	Tworzenie nowych form ochrony przyrody.		100%	0%
3.	Ochrona istniejących kompleksów leśnych.		100%	0%
4.	Racjonalna gospodarka leśna.		100%	0%
5.	Zalesianie obszarów nieprzydatnych rolniczo.		100%	0%
6.	Utrzymanie na terenie Gminy, w tym zieleni przydrożnej.		100%	0%
7.	Prace pielęgnacyjno-konserwacyjne istniejących pomników przyrody i terenów zabytkowych (Park).		100%	0%
8.	Nasadzenia drzew i krzewów na terenach gminnych		100%	0%
9.	Budowa i modernizacja ciągów komunikacyjnych na terenie Gminy Ornontowice.		15%	85% RPO WŚL (poddziałanie 7.1.2)
10.	Gazyfikacja, wprowadzenie nowych systemów ogrzewania (termomodernizacja budynków), ograniczenie „niskiej emisji”.		15%	85% RPO WŚL (działanie 5.3)
11.	Termomodernizacja budynków		15%	85% RPO WŚL

Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Ornontowice

Lp.	Opis przedsięwzięcia	Prognozowane nakłady inwestycyjne brutto [tyś. zł]	Środki własne [%]	Wysokość i źródło możliwego dofinansowania [%]
	użyteczności publicznej.			(działanie 5.3)
12.	Utrzymanie w odpowiednim stanie urządzeń melioracyjnych (w tym remonty)		100%	0%
13.	Propagowanie dobrych praktyk rolniczych – szkolenia.	50	50%	50% WFOŚiGW
14.	Edukacja ekologiczna mieszkańców z zakresu ochrony gleby i powierzchni ziemi.	8	50%	50% WFOŚiGW
15.	Prowadzenie rejestru przydomowych oczyszczalni ścieków (zadanie ciągłe).	-	-	-
16.	Budowa mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków „Ornontowice-Północ”.	12 000	85%	15% RPO WŚL (działanie 5.1.)
17.	Budowa kanalizacji sanitarnej i deszczowej w Gminie Ornontowice	Koszty zależne od wielkości inwestycji	85%	15% RPO WŚL (działanie 5.1.)
18.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków.	Koszty zależne od wielkości inwestycji	85%	15% RPO WŚL (działanie 5.1.)
19.	Prowadzenie rejestru zbiorników bezodpływowych (szamb).	-	-	-
20.	Modernizacja sieci wodociągowej na terenie Gminy Ornontowice	Koszty zależne od wielkości inwestycji	85%	15% RPO WŚL (działanie 5.1.)
21.	Edukacja ekologiczna mieszkańców z zakresu racjonalnego wykorzystywania zasobów wodnych występujących na terenie Gminy.	8	50%	50% WFOŚiGW
22.	Sporządzenie raportu z realizacji Programu Ochrony Środowiska.	5		
23.	Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska.	10		
24.	Likwidacja i utylizacja materiałów zawierających azbest z terenu Gminy Ornontowice.	359	20% 30%	80% Ministerstwo Gospodarki 70% WFOŚiGW
25.	Dostosowanie gospodarki odpadami na terenie Gminy do aktualnych przepisów prawnych, w tym Ustawy o odpadach oraz nowelizacji Ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach.			
26.	Dostosowanie „Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy...” do zaktualizowanego wojewódzkiego planu gospodarki odpadami (nie później niż 6 miesiące od daty uchwalenia aktualizacji planu).	Zadania realizowane w ramach Planu Gospodarki Odpadami	-	-
27.	Objęcie wszystkich mieszkańców Gminy zorganizowaną zbiórką odpadów komunalnych.			

Lp.	Opis przedsięwzięcia	Prognozowane nakłady inwestycyjne brutto [tyś. zł]	Środki własne [%]	Wysokość i źródło możliwego dofinansowania [%]
28.	Utrzymanie i rozwój selektywnej zbiórki surowców wtórnych.			
29.	Utrzymanie i rozwój selektywnej zbiórki odpadów wielkogabarytowych.			
30.	Utrzymanie i rozwój selektywnej zbiórki odpadów niebezpiecznych.			
31.	Rozwój i utrzymanie systemu selektywnej zbiórki odpadów: <ul style="list-style-type: none"> • zielonych z ogrodów i parków, • ulegających biodegradacji z gospodarstw domowych. 			
32.	Prowadzenie edukacji ekologicznej z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi.	8	50%	50% WFOŚiGW

Gdzie:

POliŚ – Program Infrastruktura i Środowisko,

RPO WSL – Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego.

Tabela 17. Harmonogram realizacji zadań w latach 2013-2020.

Rodzaj zadania	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Utrzymanie obszarów cennych przyrodniczo.								
Tworzenie nowych form ochrony przyrody.								
Ochrona istniejących kompleksów leśnych.								
Racjonalna gospodarka leśna.								
Zalesianie obszarów nieprzydatnych rolniczo.								
Utrzymanie zieleni na terenie Gminy, w tym zieleni przydrożnej.								
Prace pielęgnacyjno-konserwacyjne istniejących pomników przyrody i terenów zabytkowych (Park).								
Nasadzenia drzew i krzewów na terenach gminnych								
Budowa i modernizacja ciągów komunikacyjnych na terenie Gminy Ornontowice.								
Gazyfikacja, wprowadzenie nowych systemów ogrzewania (termomodernizacja budynków), ograniczenie „niskiej emisji”.								
Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej.								
Utrzymanie w odpowiednim stanie urządzeń melioracyjnych (w tym remonty)								
Propagowanie dobrych praktyk rolniczych – szkolenia.								
Edukacja ekologiczna mieszkańców z zakresu ochrony gleby i powierzchni ziemi.								
Prowadzenie rejestru przydomowych oczyszczalni ścieków (zadanie ciągłe).								

Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Ornontowice

Rodzaj zadania	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Budowa mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków „Ornontowice-Północ”.								
Budowa kanalizacji sanitarnej i deszczowej w Gminie Ornontowice								
Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków.								
Prowadzenie rejestru zbiorników bezodpływowych (szamb)								
Modernizacja sieci wodociągowej na terenie Gminy Ornontowice								
Edukacja ekologiczna mieszkańców z zakresu racjonalnego wykorzystywania zasobów wodnych występujących na terenie Gminy.								
Sporządzenie raportu z realizacji Programu Ochrony Środowiska.								
Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska.								
Likwidacja i utylizacja materiałów zawierających azbest z terenu Gminy Ornontowice.								
Dostosowanie gospodarki odpadami na terenie Gminy do aktualnych przepisów prawnych, w tym Ustawy o odpadach oraz nowelizacji Ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach.								
Dostosowanie „Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy...” do zaktualizowanego wojewódzkiego planu gospodarki odpadami (nie później niż 6 miesiące od daty uchwalenia aktualizacji planu).								
Objęcie wszystkich mieszkańców Gminy zorganizowaną zbiórką odpadów komunalnych.								
Utrzymanie i rozwój selektywnej zbiórki surowców wtórnych.								
Utrzymanie i rozwój selektywnej zbiórki odpadów wielkogabarytowych.								
Utrzymanie i rozwój selektywnej zbiórki odpadów niebezpiecznych.								

Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Ornontowice

Rodzaj zadania	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Rozwój i utrzymanie systemu selektywnej zbiórki odpadów: <ul style="list-style-type: none"> • zielonych z ogrodów i parków, • ulegających biodegradacji z gospodarstw domowych. 								
Prowadzenie edukacji ekologicznej z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi.								

Gdzie: - oznacza okres realizacji.

9. Streszczenie w języku niespecjalistycznym

Cel i zakres opracowania:

Aktualizacja „Gminnego Programu ochrony środowiska w Ornontowicach na lata 2013-2016 z perspektywą na lata 2017-2020” jest podstawowym narzędziem prowadzenia polityki ekologicznej na terenie Gminy. Według założeń, przedstawionych w niniejszym opracowaniu, realizacja programu doprowadzi do poprawy stanu środowiska naturalnego, efektywnego zarządzania środowiskiem, zapewni skuteczne mechanizmy chroniące środowisko przed degradacją, a także stworzy warunki dla wdrożenia wymagań obowiązującego w tym zakresie prawa.

Opracowanie jakim jest *Program Ochrony Środowiska* określa politykę środowiskową, a także wyznacza cele i zadania środowiskowe oraz szczegółowe programy zarządzania środowiskowego, które odnoszą się do aspektów środowiskowych, usystematyzowanych według priorytetów. Podczas tworzenia opracowania, przyjęto założenie, iż powinien on spełniać rolę narzędzia pracy przyszłych użytkowników, ułatwiającego i przyspieszającego rozwiązywanie zagadnień, będących zagadnieniami techniczno-ekonomicznymi, związanymi z przyszłymi projektami.

Charakterystyka Gminy:

Gmina Ornontowice jest gminą wiejską położoną w środkowej części województwa śląskiego, w powiecie mikołowskim. Zajmuje ona północno-zachodnią część tego powiatu. Leży 15 km od Gliwic w granicach dawnego Rybnickiego Okręgu Przemysłowego. Ornontowice od północy graniczą z Gminą Gierałtówice i Miastem Knurów, od południa z miastem Orzesze, od wschodu z miastem Mikołów natomiast od zachodu z gminą Czerwionka-Leszczyny. Ornontowice leżą na terenie Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego i nazywane są gminą wiejsko-przemysłową.

Liczba ludności Gminy Ornontowice wynosi 5822 osoby (stan na 31. XII.2011) z czego 2887 stanowią mężczyźni a 2935 kobiety. Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego powierzchnia Gminy wynosi 1545 ha czyli 15,4 km² co daje gęstość zaludnienia 376 osoby na km².

Dotychczasowa realizacja Programu Ochrony Środowiska:

Od 2004 roku na terenie Gminy Ornontowice realizowany jest Program Ochrony Środowiska. W programie wyznaczono wiele zadań dotyczących:

- edukacji ekologicznej;
- ochrony wód podziemnych i powierzchniowych;
- ochrony powietrza;
- ochrony przed hałasem;
- ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym;
- gospodarki odpadami;
- ochrony przyrody;
- ochrony gleby.

Zadania realizowane są na bieżąco, w ramach możliwości władz gminnych. Szczegółowy opis zakresu ich realizacji przedstawiony zostanie w sprawozdaniu z realizacji Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Ornontowice.

Aktualny stan środowiska na terenie Gminy Ornontowice:

W niniejszym opracowaniu opisano stan środowiska na terenie Gminy. Wyznaczono w tym zakresie następujące kategorie:

- Gospodarka wodno-ściekowa (uwzględniająca stan aktualny wód powierzchniowych i podziemnych, identyfikujący zagrożenia i źródła zanieczyszczeń środowiska wodnego),
- Ochrona powierzchni ziemi (uwzględniająca stan aktualny, identyfikujący zagrożenia i źródła zanieczyszczeń środowiska glebowego),
- Ochrona powietrza (uwzględniająca stan aktualny, identyfikująca zagrożenia i źródła zanieczyszczenia powietrza),
- Ochrona przyrody (uwzględniająca stan aktualny, identyfikująca zagrożenia dla występujących na terenie Gminy form ochrony przyrody),
- Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym (uwzględniająca stan aktualny, identyfikująca zagrożenia wynikające z promieniowania elektromagnetycznego),
- Ochrona przed hałasem (uwzględniająca stan aktualny, identyfikujący zagrożenia i źródła zanieczyszczeń środowiska nadmiernym hałasem).

Cele i strategia ich realizacji:

W niniejszej aktualizacji zestawiono cele wynikające z dokumentów wyższego szczebla. Na ich podstawie wyznaczono cele i strategię ich realizacji na poziomie gminnym. Narzędziem pomocniczym w realizacji założonych celów są zadania przedstawione w rozdziale „Program operacyjny”. Wyznaczone zadania są spójne z planowanymi inwestycjami gminnymi oraz obowiązującym prawem lokalnym.

Wdrażanie i monitoring programu:

Właściwe wykorzystanie możliwych rozwiązań o charakterze organizacyjnym ma istotne znaczenie w procesie wdrażania programu i jego realizacji. Wprowadzenie zasad monitoringu umożliwi sprawną realizację działań, jak również pozwoli na bieżącą aktualizację celów programu. Z tego powodu w rozdziale 7 „Wdrażanie i monitoring programu” sformułowano zasady zarządzania środowiskiem, które stanowią podstawę sprawnej realizacji i kontroli działań programowych.

Analiza uwarunkowań finansowych Gminy.

Realizacja zadań inwestycyjnych w zakresie ochrony środowiska wymaga nakładów finansowych znacznie przewyższających możliwości budżetowe jednostek samorządu terytorialnego. Istnieje zatem potrzeba pozyskania zewnętrznych źródeł finansowego wsparcia przedsięwzięć inwestycyjnych. W tym celu w rozdziale 8 „Analiza uwarunkowań finansowych Gminy” przedstawiono potencjalne źródła finansowania wyznaczonych zadań.

W niniejszym dokumencie przedstawiono także harmonogram realizacji poszczególnych przedsięwzięć oraz streszczenie w języku niespecjalistyczny.

10. Bibliografia

1. „*Polityka Ekologiczna Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do 2016 roku*”,
2. „*Program Ochrony Środowiska dla Województwa Śląskiego do roku 2013 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2018*”,
3. „*Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego do roku 2020*”,
4. „*Polityka Ekologiczna Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016*”,
5. „*Program Ochrony Środowiska dla powiatu mikołowskiego*”,
6. „*Plan rewitalizacji Gminy Ornontowice*”;
7. *Opracowania WIOŚ Katowice*,
8. *Opracowania RDOŚ Katowice*,
9. www.ornontowice.pl,
10. www.fundusze-strukturalne.gov.pl,
11. www.wfosigw.katowice.pl,
12. www.nfosigw.gov.pl
13. *Inne, wymienione w opracowaniu źródła.*